

Heinrich von Kleist

R O Z B I T Ý D Ě B Á N

Veselohra

Preložil Ján Štrasser a Peter Zajac

L I T A - B r a t i s l a v a - 1 9 8 5

4-886-763

- 2 -

MZK-UK Brno

2619922752

S O B Y

ALTER, súdny radca

DAM, richtár

ICHT, pisár

ANI MARTA RULLOVÁ

VA, jej dcéra

EUT TUMPEL, sedliak

UPRECHT, jeho syn

ANI BRIGITA

luha, drábi, slúžky

dohráva sa v jednej holandskej dedine neďaleko Utrechtu

I. v ý s t u p

Scéna: richtárska izba

Adam sedí a obväzuje si nohu. Vchádza Licht.

LICHT. Sto krivých čertov, milý kmotor Adam!
Čo sa vám stalo? Vy dnes vyzeráte!

ADAM. Vyzerám. Mal som taký malý pád.
Tá dlážka asi bude šikmou plochou,
keď som sa na nej šmykol; veď si každý
z nás v sebe nesie kameň úrazu.

LICHT. Priateľu, ale toto! Kameň v sebe!

ADAM. Každý svoj kameň!

LICHT. Vy ste diabol!

ADAM. Čože?

LICHT. Spadáte týmto pádom pod predka,
čo začal svoju slávu pádnym pádom
kedysi dávno na počiatku sveta;
že by ste boli?...

ADAM. Čože?

LICHT. Aj vy?

ADAM. Ja?

Vravím vám, že som spadol práve tuto.

LICHT. Váš pád bol teda neobrazný?

ADAM. Tak je.

Každopádne to nebol pekný obraz.

LICHT. A kedy na vás padol tento kríž?

ADAM. Pred chvíľou, keď som zliezal z postele.
Ešte som nedospieval otčenáš,
a už mi ráno podložilo nohu,
a ešte prv než zmenilo sa na deň,
vytkol mi nohu náš boh otec zas.

LICHT. A ešte k tomu práve ľavú?

ADAM. Ľavú?

LICHT. Tú rovnú či tú kľavú?

ADAM. Kľavú.

LICHT.

Bože!

A napriek tomu pošla cestou hriechu?

ADAM.

Čo? Noha? Ťažko!

LICHT.

Toto kopyto?

ADAM.

Jedna i druhá patria koňovi!

LICHT.

Prepáčte, ale krivdíte tej pravej.

Tá nie je taká grandiózna, preto

na šikmú plochu skôr si trúfne!

ADAM.

Ale,

kam šliapne jedna, trúfne si aj druhá.

LICHT.

A kto vám, richtár, dorichtoval tvár?

ADAM.

Tvár?

LICHT.

Čože, vari o tom neviete?

ADAM.

To by som klamal... Ako vyzerá?

LICHT.

To ako tvár?

ADAM.

Hej, kmotrík.

LICHT.

Poviem: strašne!

ADAM.

Jasnejšie, prosím.

LICHT.

Samá odrenina,

kus líca chýba. Chcete vedieť, aký?

Bez váhy sa to určiť neodvážim.

ADAM.

Dočerta!

LICHT. /prinesie zrkadlo/. Prosím, presvedčte sa sám!

To zajac, keď ho psiská ženú trním,

nestratí tolko chlupov, ako vy.

Len boh vie, kde ste nechali kus kože.

ADAM.

Hm, to je pravda. Je to smutný pohľad.

A zabráť dostal aj môj nos.

LICHT.

Aj oko.

ADAM.

Nie, oko nie.

LICHT.

A čo ten škrabanec,

krvavá sinka krížom cez oko,

sťaby vám jednu vrazil zlostný správca?

ADAM.

To je len líčna kosť. A poviem vám -

to všetko som ja vôbec necítil.

LICHT.

V zápale boja je to prirodzené.

ADAM. Boj? Čo ste? S prekliatymi kozami
klal som sa na peci. Tak je to, jasné.
Z ničoho nič vám stratím rovnováhu,
hneď na to zatrepocem nohami,
chytím sa gatii, čo som včera večer
dal sušiť na trám hore nad pecou.
Veď viete, myslel som si, starý blázon,
že udržia ma, keď v tom pásik prask!
a všetci traja - pásik, gate, ja,
padáme priamo čelne dolu hlavou
akurát tam, kde postavili sporák.
A spoza neho trčali dve kozy.

LICHT. /smeje sa/. To sa mi páči.

ADAM. Nech to pánboh skára!

LICHT. Adamov prvý pád, a rovno z duchny.

ADAM. Dušička moja! - Teda, čo je nové?

LICHT. Čo by už bolo? Čert aby to vzal,
skoro som zabudol.

ADAM. A na čo také?

LICHT. Z Utrechtu ide nečakaný hosť,
ste pripravený?

ADAM. Čo?

LICHT. Pán súdny radca.

ADAM. Kto ide?

LICHT. Súdny radca Walter ide.
Je na revíznej ceste po úradoch.
a ešte dnes je tu.

ADAM. Čo, ešte dnes?
Vám preskakuje?

LICHT. Nie, mne zapaľuje.
Včera sa stavil pri hraniciach, v Holle.
Tamojší súd už riadne zrevidoval.
A jeden sedliak videl priať kone
do jeho koča. Ide do Huisumu.

ADAM. Z Utrechtu! K nám! Pán radca! Ešte dnes!
Revízor! To je smelý muž, čo vie, že
aj jeho hrable iba k sebe hrábú.
Zmyslel si, že nám trochu zdvihne mandle?

LICHT. Keď našiel Holllu, nájde si aj nás.
Dajte si pozor!

ADAM. Ale...

LICHT. Vravím jasne.

ADAM. A ja vám vravím: strašte malé deti.

LICHT. Dočerta, veď ten sedliak má dve oči!

ADAM. Na každom belmo; bohvie koho videl
ten lotor. Taký baran nerozozná
tvár od plešiny. Kmotor, je to gadžo.
Oblečte mojej trstenici kabát,
dajte jej klobúk, strčte pod ňu čižmy,
a chlap vám bude vidieť, koho chcete.

LICHT. No len si pochybujte, čert vás ber,
až kým vám nezastane na prahu.

ADAM. Na prahu? A to len tak? Bez hlášky?

LICHT. Naivka! Veď to nie je niekdajší
revízor, starý radca Wachholder!
Teraz je revízorom radca Walter.

ADAM. A čo má byť, vy kuvik! Veď ten muž
prisahal na úrad tak ako my
a vedno s nami uplatňuje v praxi
rad osvedčených vyhlášok a zvykov.

LICHT. Vravím vám znova: súdny radca Walter
sa nečakane včera zjavil v Holle,
prevetral spisovne a pokladnice,
richtár a pisár prišli o funkcie.
Prečo, to neviem... Z moci úradnej!

ADAM. Sto krivých čertov! To že vravel sedliak?

LICHT. Keby len to!

ADAM. Tak hovor!

LICHT. Už to sypem:
Dnes ráno nastal poplach: kde je richtár?
Utielkol z domáceho väzenia.
Hľadali ho a našli. V stodole
na tráme visel hore pod strechou.

ADAM. Počujem dobre?

- LICHT. Bežali mu pomôcť,
odrezali ho, treli, polievali,
vrátili doňho aspoň holý život.
- ADAM. Žije?
- LICHT. No hneď ho vzali pod prísahu,
vo vlastnom dome zamkli na dva zámky,
žije, no vlastne je už mŕtvolou,
aj jeho úrad už má dediča.
- ADAM. Dočerta! Bol to darebák, no inak
poctivý človek, ako že som Adam,
veselý kumpán, dobrý spoločník,
no nepopieram: nedbaj, až to bolí.
Verím, že ho to vzalo, chudáka,
keď mu tam náhle vrazil súdny radca.
- LICHT. Ten sedliak vravel, že len tento prípad
pozdržal pána radcu dlhšie v Holle,
na obed je však každopádne tu!
- ADAM. Kmotor, je chvíľa zvážiť slovo "priateľ".
Viete, že ruka ruku umýva.
Viem, aj vy máte chuť byť richtárom,
boh mi je svedkom, zaslúžite si to.
Dnes ešte ale neprišiel váš čas,
dnes ešte nebúchajte na tie dvere.
- LICHT. Ja, richtár? Kmotor, za koho ma máte?
- ADAM. Ste obdarený veľkou výrečnosťou,
už predsa na štúdiách v Amsterdame
zaujímali ste sa o Cicera.
Ctižiadostivosť dnes však pribrzdite,
veď budete mať ešte príležitosť
blysnúť sa svojím skvelým darom slova.
- LICHT. Sme kmotrovia, tak načo toľko rečí!
- ADAM. Keď bolo treba, vedel držať zobák
sám Demosthenes. Vezmite si príklad.
Ja som len Adam, nie kráľ Alexander,
viem sa však na svoj spôsob odvdačiť.
- LICHT. Prestaňte už s tou nedôverou! Či som
niekedy -

ADAM. Sám si od veľkého Gréka
zoberiem vzor. Aj ja by som dnes mohol
vybalit trefný prejav o úrokoch
a zálohách, no komu by sa chcelo
na túto tému súkať súvetia?

LICHT. To iste!

ADAM. Moje svedomie je čisté,
dočerta! Všetko, čo za niečo stojí,
povedzme nočný žartík, vyhýba sa
dotieravému svetlu dna.

LICHT. To iste!

ADAM. Nevidím dôvod, prečo by mal richtár
aj mimo svojho úradného kresla
byť studený sťa žaba!

LICHT. Moja reč.

ADAM. Nuž teda počte so mnou, milý kmotor,
na chvíľku nakukneme do spisovne,
poprekladáme stohy spisov, nech tam
neležia ako babylonská veža.

2. v ý s t u p

Vstúpi sluha. Predchádzajúci. Neskôr dve slúžky.

SLUHA. Pán richtár, pánboh s vami! Súdny radca
pán Walter klania sa a odkazuje,
že hneď je tu.

ADAM. Ach, dobrý bože! V Holle
už skončil?

SLUHA. Áno, už je v tejto obci.

ADAM. Hej, Líza, Gréta!

LICHT. Zachovajte pokoj!

ADAM. Kmotričko!

LICHT. Odkážte, že je vám ctou.

SLUHA. A zajtra odchádzame do Hussahe.

ADAM. Čo skôr? Čo hneď? Čo počká?

/Vrhne sa na časti odevu./

PRVÁ SLUŽKA /vstúpi/. Prosím, pane!
LICHT. Domáce gate? Načisto vám šibe?
DRUHÁ SLUŽKA /vstúpi/. Tu som, pán richtár.
LICHT. Vezmite si kaš
ADAM /obzerá sa/. Kto je to? Súdny radca?
LICHT. To je služka.
ADAM. Viazanku! Golier! Plášť!
PRVÁ SLUŽKA. A vestu nie?
ADAM. Čo? Dolu kabát! No!
LICHT /sluhovi/. Sme pripravení
so všetkou úctou prijať pána radcu.
Odkážte mu, že je nám potešením.
ADAM. A richtár že sa ospravedlňuje!
LICHT. Čo že sa richtár?!!
ADAM. Ospravedlňuje!
A už je na ceste?
SLUHA. Nie, ešte je
v hostinci. Čaká na kováča, koč
má na dva kusy.
ADAM. Kováč, ten je leňoch.
No dobre. Že sa teda porúčam
a ospravedlňujem. Takmer som si
dolámal krk a nohy, pozrite sa,
vyzerám ako strašiak do maku,
a keď sa zlaknem, hneď mám sračku, skrátka
som chorý, veď som spadol.
LICHT. Na hlavu!
Pán súdny radca že je vítaný.
- Blázon!
ADAM. A nech!
LICHT. Čo?
ADAM. To sa skončí zle,
tuším mám v zadku sud pušného prachu!
LICHT. Ten výbuch by nám mohol zlomiť väzy.
ADAM. Gréta! Ty suchá ratolesť! Hej, Líza!
SLUŽKY. Sme tu už dávno. Želáte si?

ADAM.

Želám!

Do spisovne! A už aj z nej sem neste
syr, šunku, maslo, klobásy a fľaše!
Ty nie! Tá druhá! - Nevypľiešťaj buľvy!
- Hrom do vás! Gréta! Líza, kraviarka,
marš do spisovne!

/Prvá slúžka odíde./

DRUHÁ SLUŽKA.

Čert vám rozumie!

ADAM.

Drž chleba a šmýkaj po parochňu!
Je medzi spismi! Poďme, padám, padám!

/Druhá slúžka odíde./

LICHT.

Ja dúfam, že sa pánu radcovi
na našich cestách nestalo nič zlého.

SLUHA.

Nič, akurát sme spadli do úvozu.

ADAM.

Bolí ma noha! Tuším, že jej šliapnu
na otlak...

LICHT.

Do úvozu? Je to vážne?

SLUHA.

Ani nie. Pán si trochu vytkol ruku.

LICHT.

A okrem toho?

SLUHA.

Zlomilo sa oje.

ADAM.

Radšej si mohol zlomiť väzy!

LICHT.

Bože,

vytkol si ruku? A čo kováč? Prišiel?

SLUHA.

Naprávať ruku?

LICHT.

Čože?

ADAM.

Hádam doktor!

LICHT.

Čo?

SLUHA.

Doktor oje?

ADAM.

Aké oje? Ruku!

SLUHA.

Porúčam sa vám. - Budú trochu šiši.

/Odíde./

LICHT.

Myslel som - kováč.

ADAM.

Pohnojili ste to.

LICHT.

Ja? Ako to?

ADAM.

Ste trochu vedľa.

LICHT.

Prečo?

/Vstúpi Prvá slúžka./

ADAM. Hej, Líza, čo mi nešieš?

PRVÁ SLUŽKA. Klobásu.

ADAM. Veď to sú predsa poručnícke spisy!

LICHT. Ja že som vedľa?

ADAM. Vráť ich do spisovne!

PRVÁ SLUŽKA. Tie klobásky?

ADAM. Nie klobásky, tie spisy!

LICHT. Nerozumeli sme si.

DRUHÁ SLUŽKA /vstúpi/. V knihovničke
parochňa nie je.

ADAM. Ako to, že nie je?

DRUHÁ SLUŽKA. No - lebo vy ste -

ADAM. Čo som?

DRUHÁ SLUŽKA. Včera večer
keď bilo jedenásť -

ADAM. No tak!

DRUHÁ SLUŽKA. - ste prišli,
no spomeňte si, domov bez parochne.

ADAM. Ja bez parochne?

DRUHÁ SLUŽKA. Áno, je to tak.

Aj túto Líza mi to dosvedčí.

Druhá je v dielni majstra parochniara.

ADAM. Že by som -

PRVÁ SLUŽKA. Namojdušu, keď ste prišli,
mali ste hlavu ako koleno

a vraveli ste čosi, že ste spadli.

Veď som vám ešte z hlavy zmyla krv.

ADAM. Klameš, ty pluha!

PRVÁ SLUŽKA. Nemám prečo klamať.

ADAM. Drž zobák, klameš, že sa len tak práši.

LICHT. Ten škrabanec je včerajší?

ADAM. Nie, dnešný!

Škrabanec dnes a včera parochňa.

Napudrovaná svietila mi z hlavy

a keď som prišiel domov, omylom

som si ju asi zložil s klobúkom.

Čo zmyvala tá tapa, nemám šajnu.

Do pekla s tebou, tam je tvoje miesto!

Marš do spisovne!

/Prvá slúžka odíde./

Bež, Gréta, nech mi

požičia svoju kmotor kostolník,

v mojej sa dneska ráno okotila

tá sviňa mačka! Hej, hej, ležala

tam pod posteľou celá zasvinená.

LICHT.

Tá mačka? Čo s ňou máte?

ADAM.

Prisámvačku,

päť mláďať, žlté, čierne, jedno biele.

Tie čierne nechcem, dám ich utopiť.

Taký je život. Dám vám jedno, chcete?

LICHT.

Kam, do parochne?

ADAM.

Nech ma pánboh skára!

Keď som šiel spať, tak som si zavesil

parochňu starostlivo na stoličku,

v noci som o ňu zavadil, tá spadla -

LICHT.

Mačka ju zdrapla -

ADAM.

Ako že som Adam.

LICHT.

A pod posteľou sa vám okotila.

ADAM.

Nie mačka...

LICHT.

Nie? A ktože?

ADAM.

Vlastne mačka...

LICHT.

Či hádam vy?

ADAM.

No... tuším skôr tá mačka...

Keď som to zbadal, tak som do nej kopol,

hneď bola v ťahu.

LICHT.

To je ono!

ADAM.

Čvarga,

len sa to všade pári, križi, kotí...

DRUHÁ SLUŽKA /chichúňa sa/. Mám sa ta pobrat?

ADAM.

Ty si ešte tu?

Bež už a pozdrav tetku kostolníčku,

že na jej parochňu dám dobrý pozor,

večer je spať. A jemu ani slovo!

Je ti to jasné?

DRUHÁ SLUŽKA.

Dáko to už zvládnem.

/Odíde./

3. v ý s t u p

Adam a Licht

ADAM. Cítim dnes v kostiach, že sa čosi deje.

LICHT. A to už prečo?

ADAM. Všetko na mňa padá.

Nie je dnes ešte k tomu súdny deň?

LICHT. Chodba je plná žalujúcich strán.

ADAM. Prisnilo sa mi, že ma žalobca
schmatol a vliekol pred súd, na tom súde
ja, žalovaný, bol som sám aj sudcom,
vypočul som sa, zvážil okolnosti
a vyniesol som výrok: obeste ma!

LICHT. Sám seba?

ADAM. Prisámvačku! No a na to
zo mňa a zo mňa vzniklo nové ja
a utekalo prespať do smrečiny.

LICHT. Čo podľa vás mal znamenať ten sen?

ADAM. Čert ho vie. Aj keď sen je iba prelud,
neprišiel za mnou s dobrým úmyslom!

LICHT. Hlúposti! Keď sa dostaví pán radca,
vy tu dnes pekne uplatňujte právo
výlučne podľa platných zákonov,
inak by sen o mŕtvom sudcovi
mohol byť živší, než si myslíte.

4. v ý s t u p

Vojde súdny radca Walter. Predchádzajúci.

WALTER. Zdravím vás, richtár Adam!

ADAM.

Ale nie!

Vitajte, vzácny pane, v našej obci!
Ktože by čakal, veľký bože, ktože
by čakal takú milú návštevu?
Ani len ranný spánok, taký sladký,
sa neodvážil zjaviť mi ju vo sne.

WALTER.

Viem, nečakali ste ma, ale také
sú cesty muža v štátnej službe, ktorý
je šťastný, keď ho jeho hostitelia
srdečne zdravlia aspoň pri odchode.
Môj pozdrav, páni, verte, býva iný,
zo srdca prýšti, už keď prichádzam.
Najvyšší súdny orgán v Utrechte
chce zlepšiť výkon práva na vidieku,
vyskytlo sa v ňom plno prehmatov
a na vinníkov čaká prísny postih.

Pre dnešok ale ešte nemusím
byť zlý a trestať, mám len pozorovať
stav vecí. Ak aj nie je dokonalý,
privítam, ak je aspoň znesiteľný.

ADAM.

Hľa, takto zmysľa ušľachtilý muž!
Bezpochyby nám vaša milosť vytkne
pár starých zvykov pri výkone práva,
tie právne normy, ktoré v Holandsku
uzákonil už cisár Karol Piaty.

Hej, človeku to myslí čoraz lepšie
a svet sa krúti čoraz rýchlejšie,
vieme, a každý číta Puffendorfa,
no naša obec je len malý kusok
veľkého sveta, prislúcha jej preto
len malý kusok veľkej múdrosti.

Poučte, prosím, právo v našej obci
a uvidíte, vzácny pane, ešte
za vami ani nezapadnú dvere,
a ono pôjde podľa vašich predstáv.

Dnes však len zázrak našiel by tu právo
v tom stave, v akom túžite ho mať -
nie sú nám vaše túžby celkom jasné.

WALTER. Súhlasím, máme málo vyhlášok.

Alebo veľa? Musíme ich prebrať.

ADAM. Oddeliť zrno od pliev! To je ono!

WALTER. To je pán pisár?

LICHT. K službám vašej milosti,
som pisár Licht, a na Turíce bude
už deväť rokov, čo tu služím súdu.

ADAM /prinesie stoličku a ponúkne Waltera/.
Prosím!

WALTER. Nie, vďaka!

ADAM. Veď ste došli z Holly!

WALTER. Slabé dve míle. - Vy to viete? Odkiaľ?

ADAM. Od vášho sluhu -

LICHT. Hovoril to sedliak,
ktorý sa práve teraz odtiaľ vrátil.

WALTER. Sedliak?

ADAM. Veď vravím.

WALTER. Áno, je to tak,

došlo tam k neprijemnej udalosti
a tá mi pokazila náladu,
s ktorou má človek pristupovať k práci.
No, ako vidím, o všetkom už viete...

ADAM. Je pravda, pane, že ten blázon richtár
Pfaul pre trest domáceho väzenia
prepadol zúfalstvu a obesil sa?

WALTER. A tým si ešte priťažil, a riadne.
Čo zdalo sa byť nedbajstvom a zmatkom,
ukazuje sa ako sprenevera
a tú už, pravda, zákon nešetří.
Koľko tu máte pokladníc?

ADAM. My? Päť.

WALTER. Päť? Ja som predpokladal - S hotovosťou?
Mal som ten dojem, že len štyri -

ADAM. Pardón!
Päť s fondom pre obeť rýnskych záplav.

WALTER. Fond pre obete záplav? Ale veď
Rýn teraz vôbec nie je rozvodnený,
ktože vám teda napĺňa ten fond?
A mimochodom, je dnes súdny deň?

ADAM. Náš? -

WALTER. Prosím?

LICHT. Áno, prvý v tomto týždni.

WALTER. Ten hlúčik Rudí, čo tam stojí v chodbe,
to sú -

ADAM. Hej, to sú -

LICHT. Žalujúce strany,
čakajú, kým sa začne pojednávať.

WALTER. Výborne, páni, to mi vyhovuje.
Ráďte ich pozvať. Zúčastním sa súdu,
nech vidím, ako u vás v Huisume
dávate právu, čo mu právom patrí.
Na spisovne a pokladnice príde
čas neskôr, až keď odbavíme súd.

ADAM. Je to váš rozkaz. - Dráb! Tak kde si, Hanfried!

5. v ý s t u p

Vstúpi Druhá služka. Predchádzajúci.

DRUHÁ SLUŽKA.

Pán richtár, pani kostolníková
vás pozdravuje, ale parochňu -

ADAM. Tú neposiela?

DRUHÁ SLUŽKA. Povedala, že si
ju ráno kostolník vzal na omšu,
no a tá druhá že je celkom nanič
a dnes si po ňu príde parochniar.

ADAM. Dočerta!

DRUHÁ SLUŽKA. Ale keď sa kostolník
dostaví domov, pošle vám tú svoju.

ADAM. Milostpán, prisámvačku...

WALTER. O čo ide?

ADAM. Prekliata náhoda mi vzala obe
parochne. Už je v kýbli aj tá tretia,
čo som mal v úmysle si požičať.
Budem dnes musieť súdiť s holou hlavou.

WALTER. Čo? S holou?

ADAM. Áno! Aj keď bez parochne
nápadne strácam pôdu pod nohami
a môj post nemá dôstojnosť a honor.
- Skúsil by som to ešte na majeri,
možnože gazda...

WALTER. Na majeri! Gazda!
Nik iný v obci nemá parochňu?

ADAM.. Iný? Ja neviem...

WALTER. Dajme tomu pastor.

ADAM.. Myslíte? Pastor? Ten -

WALTER. A čo tak rector?

ADAM. Odkedy páni prišli o desiatky,
a zaslúžil sa o to aj môj úrad,
nemôžem ich viac žiadať o službu.

WALTER. To sú mi veci! A čo súd, pán richtár?
Počkáme, kým vám nenarastú vlasy?

ADAM. Ak dovolíte, pošlem na majer.

WALTER. Ďaleko je to?

ADAM. Slabá polhodinka.

WALTER. Čo, polhodina? Práve odbila
hodina vášho pojednávania.
Ideme! Nemám iba vašu obec!

ADAM. Ideme! Teda -

WALTER. Ak vám čert vzal obe
parochne, tak si napudrujte hlavu!
Vysomárte sa z toho. Ponáhľam sa.

ADAM. No servus.

DRÁB /vstúpi/. Dráb sa hlási na váš rozkaz!

ADAM. Zatiaľ dám priniešť dobré raňajky,
klobásku, pohár vína...

WALTER. Ďakujem!

ADAM. Na zdravie!

WALTER. Vďaka, už som raňajkoval.

Rýchle sa dajte do poriadku, ja si
poznačím zatiaľ niečo do notesa.

ADAM. Stojím vám k službám... Gréta, počme na to!

WALTER. Pán richtár Adam, kde ste prišli k tej
ošklivej rane? Čo ste spadli?

ADAM. Veru,
to bola rana, ctihodný pán radca,
priam rana z dela! Trafila ma, prosím,
keď som dnes ráno liezol z postele.

WALTER. Uprimnú sústrasť. - A čo následky?

ADAM. Nepredpokladám, že by mi to mohlo
prekážať pri plnení povinností.
Prepáčte!

WALTER. Choďte!

ADAM /drábovi/. Uveď žalobcov!

/Adam, služka a dráb odchádzejú./

6. výstup

Vstúpi Pani Marta, Eva, Veit a Ruprecht. V úzadí
Walter a Licht.

PANI MARTA. Rozbíjať džbány, na to by vás bolo,
vy banda jedna! To vás príde draho!

VEIT. Len pokoj, pani Marta! Tu sa všetko rozhodne.

PANI MARTA. Máš ho vidieť! Rozhodne!
Aký je múdry! Zhodili mi džbán!
Rozbili mi ho! Kto ho zaplatí?
Hej, súd sa rozhodne, že ten džbán je môj.

Mne však to rozhodnutie rozhodne
nestačí. Za môj džbán mi hodia črepy!

VEIT. Keď si ho vysúdite, zaplatím,
čo stál.

PANI MARTA. Tak on mi zaplatí, čo stál!
Keď si ho vysúdim, on zaplatí,
čo stál! Tak skúste, nech zas pekne sto-
hoci tu na rímse! Vraj zaplatí,
čo stál! Ten džbán, ten nemal nohy, ale
buďte si istý, vážený, že stál!

VEIT. Prestaňte prskať! Môžem spraviť viac?
Ak to bol niekto z nás, čo rozbil džbán
nahradím škodu.

PANI MARTA. Nahradíte škodu?!
- Mú! - povedala krava z môjho stáda.
Podľa vás sudcovia sú hrnčiari?
Podľa vás páni vezmú zástery,
chytia môj džbán a strčia do pece?
To mi, už keď sme pri tej náhrade,
môžu doň rovno - že vraj náhrada!

RUPRECHT. Poďte preč, otec, je to dračica!
Tú nezožiera rozmlátený džbán.
Ten pravý hrniec, čo chce pozliepať
za každú cenu, ten sa volá svadba!
No ja doň ešte kopnem: nech ma skára,
ak si to fuchtlu vezmem za ženu.

PANI MARTA. Ty nafuknuté nič! Ja zliepať svadbu?
Tá nestojí mi ani za ten lep,
ani len za tie črepy z môjho džbana.
A nech by sa tá svadba mala blyšťať
tak ako včera na rímse ten džbán,
teraz by som ju schmatla za uši,
a tresla by som ti ju o hlavu,
a črepy by z nej nezlepil sam čert!
Ja zliepať svadbu!

EVA.

Ruprecht!

RUPRECHT.

Odpáť!

EVA.

Drať

RUPRECHT. Strat sa mi z očí!

EVA.

Ruprecht, ja ťa prosí

- RUPRECHT. Ty hnusná -! Radšej ani nedopoviem.
- EVA. Poč, poviem ti len jedno slovko -
- RUPRECHT. Nie!
- EVA. Už nastupuješ k svojmu pluku, Ruprecht, už na teba tam čaká mušketa, a kto vie, či sa ešte uvidíme. Veď to, kam tiahneš, to je predsa vojna! Chceš, aby sme sa rozlúčili v zlom?
- RUPRECHT. V zlom? Nie, to nechcem, bože uchovaj. Nech ti dá pánboh blaha, koľko môže. No ak sa aj z tej vojny vrátim domov živý a zdravý, zocelený v bojoch a dožijem sa v Huisume stovky, ešte aj nad hrobom ti poviem: fľandra! Veď to chceš sama dnes tu odprisahať.
- PANI MARTA /Eve/. Poč, nebude si predsa o teba obtierať hubu! K tebe by sa šikol pán kapral, uctyhodný invalid, čo drákom mastil vojačikom chrbty, nie tento drak, čo onedlho spozná na vlastnom chrbte, ako chutí drak. Bola by svadba, ba i krstiny, pokojne by som mohla zavrieť oči, kohutovi by spadol hrebienok. Dotiaľ sa chodí s džbanom po vodu...
- EVA: Mama, tak dosť už! Nechajte džbán džbanom! Nájdem vám v meste šikovného majstra, ktorý vám zlepší ten váš vzácny poklad. Ak by to nešlo, tak si kúpte nový, berte si všetky moje úspory. Nestojí za to pre hlinený džbán, nech by bol hoc aj z doby Herodesa, dráždiť si žľe a robiť taký krik.
- PANI MARTA. To vravíš ty. No chceš sa azda, Evka, v nedeľu dostať pred kostol a tam na pranieri sa kajať z hriechnych činov?

V tom hrnci leží tvoja dobrá povest,
a že je dobrá, v tom sme zajedno,
boh, ja a ty, no svet si myslí iné.
A preto mojím majstrom, čo ho zlepi,
je sudca, jemu slúži dráb a kat,
dereš a klada. Upáliť tú bandu,
nech oheň vráti nášmu menu česť
a džbanu jeho nádheru a lesk.

7. v ý s t u p.

Vstúpi Adam v talári, no bez parochne. Predchádzajúci

ADAM /bokom/. Evka. No toto! A ten trpák Ruprecht!

Dočerta! Je tu celá perepúť!

Že by tí u mňa žalovali na mňa?

EVA.

Mamička drahá, pre živého boha,
počme preč z tejto hroznej miestnosti.

ADAM.

Neviete, kmotor, s čím sem vlastne prišl

LICHT.

Skôr tuším: hlúposť, veľa kriku pre nič,
začul som čosi o rozbitom džbáne.

ADAM.

O džbáne? Fíha! Džbán! A kto ho rozbil?

LICHT.

Chcete to vedieť? Vážne?

ADAM.

Iste, kmotrik.

LICHT.

Začnite súd, a hneď sa dozviete.

ADAM /bokom/. Evička!

EVA, tiež bokom/. Nie!

ADAM.

Len slovko!

EVA.

Nepočávam!

ADAM.

S čím ste sem prišli?

EVA.

Nechajte to tak.

ADAM.

Prosím ťa, Evka, čo sa to tu robí?

EVA.

Keď okamžite - vravím, nechajte ma.

ADAM /Lichtovi/. Boh mi je svedkom, ja to nevydržím.

Bolí ma noha, krúti sa mi hlava,
idem si ľahnúť, vezmite to za mňa.

ICHT. Čo? Ľahnúť? Tuším ste sa zbláznilí.

DAM. To neviem, ale je mi na vracanie.

ICHT. Vam vážne šibe. Sotva čo ste došli -
Pokiaľ s tým bude súhlasiť pán radca,
mne je to jedno. Čo vám vlastne je?

DAM /opäť k Eve/.

Pre božie rany, Evka, ja ťa prosím!

Prečo ste prišli ku mne?

VA. Uvidíte!

DAM. Len pre ten džbán, čo drží tvoja matka,
ktorý som -

VA. Áno, iba pre ten džbán.

DAM. A pre nič iné?

VA. Pre nič iné.

DAM. Fakt?

VA. Choďte preč, vravím. Nechajte ma tak.

DAM. Dobre ti radím, maj preboha rozum.

VA. Vy nehanebníci!

DAM. V tomto vrečku mám
povolačiaci rozkaz, na ňom stojí
švabachom známe meno: Ruprecht Tümpel.
Počuješ, Evka, ako ňuští? Počkaj,
do roka príde späť a na ňom správa,
že si máš strihnúť čiernu zásteru,
lebo tvoj Ruprecht skapal v Batávii
na dáku horáčku či zimnicu
či žltáčku či šarlach a či mor.

LITER. Pán Adam, nehovorte so stranami
skôr než sa začne súd! A začnite už!

DAM. Čo vraví? - K službám vašej milosti!

LITER. Tak slúžte! - Povedal som, myslím, jasne,
že so stranami sudca nemá čo
viest dôverné a dvojzmyselné reči.
Čakám, že zaujmete svoje miesto
a že váš úrad začne s výsluchom.

ADAM /bokom/. ~~Došľak~~ Nemôžem sa odhodlať!

- Fakt, niečo trésla, keď som odchádzal

LICHT /vyľaká ho/. Pán richtár, vy ste - ?

ADAM. To je vylúčené!

Ja som ju starostlivo zavesil,
bol by som kôň -

LICHT. Čo?

ADAM. Čo čo?

LICHT. Chcem len vedieť

ADAM. Čo vedieť?

LICHT. Či ste hluchý, to chcem vedieť
Tanto vás volá jeho milosť.

ADAM. Ako?

Ja som chcel - Kto ma volá?

LICHT. Tam, pán radca

ADAM /bokom/. Aby ho parom! Mám dve možnosti:

buď sa to poddá, alebo to praskne.

- Už letím. K službám vašej milosti!

Máme už začať pojednávať, prosím?

WALTER. Ste hrozne roztržitý. Čo je vám?

ADAM. Kúpil som, s dovolením, perličku
od chlapíka, čo prišiel z Indie,
dostala pipetu, neviem, čím ju kŕmiť,
tak som sa radil tuto s dievčatom.
Do sliepochiek som, s dovolením, blázon,
a pipky sú mi drahšie ako deti.

WALTER. Dost! Vypočujte žalovanú stranu.

A vy, pán pisár, veďte protokol.

ADAM. Ako si želá vaša milosť: máme
viest proces podľa predpisov, či tak,
ako to býva v Huisume zvykom?

WALTER. Veďte ho prísne podľa predpisov,
ako to býva v Huisume zvykom.

ADAM. Isteže, iste. Rád vám ulahodím.

Pán pisár, môže?

LICHT. Ja som pripravený.

DAM. Ó, spravodlivosť, dej sa vôľa tvoja!
Predstúpi žalujúca strana!

ANI MARTA. Tu som!

DAM. Kto ste?

ANI MARTA. Ja?

DAM. Vy!

ANI MARTA. Kto som?

DAM. Tak prosím: meno,
stav, bydlisko a ďalšie údaje.

ANI MARTA. Pán sudca žartuje.

DAM. Ja žartujem?

So mnou tu sedí zákon, pani Marta,
a zákon musí vedieť o vás všetko.

ICTH /polohlasne/. Prestaňte s tým -

ANI MARTA. Veď každú nedeľu
mi nazívate do oblokov cestou
na majer!

WALTER. Čo, vy poznáte tú ženu?

DAM. A nie? Veď je to miestna babica
a inak vdova po kastelánovi,
má dobrú povest', býva neďaleko,
šmyknete krovím za roh a ste tam.

WALTER. Ak vám je o nej toto všetko známe,
neklaďte tieto otázky, pán sudca.
Do protokolu zapíšte jej meno
s poznámkou: súd ju pozná osobne.

DAM. No prosím. Vám sa priečia formality.
Zapíšte to, čo káže jeho milosť.

WALTER. A teraz predmet žaloby.

DAM. Čo? Predmet?

WALTER. Zistite predmet žaloby!

DAM. Tak tým je
rozhodne džbán.

WALTER. A prečo rozhodne?

DAM. Jedine džbán. Len džbán. Tak píš: džbán.
A ďalej: súd ho pozná osobne.

LICHT. Pán sudca, rád by som sa opýtal:
chcete to takto -

ADAM. Píšte, čo vám vravím.
Je to džbán, pani Marta? Je, či nie je?

PAŇI MARTA. Tento džbán -

ADAM. Správne, džbán.

PAŇI MARTA. - je rozbitý

ADAM /laškovne/. Vy jedna puntičkárka!

LICHT. Prosím vás -

ADAM. A kto ho rozbil? Určite ten pluhák -!

PAŇI MARTA. Hej, tamten pluhák -

ADAM /bokom/. To mi celkom stačí.

KUPRECHT. To nie je pravda!

ADAM. Adam, do toho!

KUPRECHT. Tá klame, až to bolí!

ADAM. Čuš, ty drák!

zatiaľ to ešte nebolí, no bude!

Pán pisár, na základe dôkazov

zapište džbán i meno vinníka.

A týmto celý prípad uzatvaram.

ALYER. Počínate si svojvoľne, pán sudca!

ADAM. A to už prečo?

LICHT. Chýba tomu forma -

ADAM. Pán radca nemá formality v láske.

ALYER. Pán sudca Adam, tuším neviete
viest proces podľa platných predpisov.

Mám vás to učiť práve tu a teraz?

Ak chcete právo uplatňovať takto,
odstúpte, možno to váš pisár zvládne.

ADAM. Prepáčte! Konám, ako je tu zvykom.

Tak mi to vaša milosť prikazala.

ALYER. Ja som vám - ?

ADAM. Hanojdušu!

ALYER. Kázal som vám

viest proces presne podľa predpisov
a myslel som si, že aj u vás platia
zákony, ktoré prijal celý štát.

džbán.

- ADAM. Ak je tak, potom ponížene prosím
o prepáčenie! My tu u nás máme,
ak dovolíte, vlastné právne normy,
priznávam, nie sú na papieri, ale
spoľahlivo nám slúžia celé veky.
A od tých som sa, dovoľím si tvrdiť,
dnes neodchýlil ani o štvrt' cölu.
No ovládam aj vaše právne normy,
tie, ktorými sa zrejme riadi štát.
Ak neveríte, stačí prikázať,
a predvediem ich hneď a zaraz v praxi.
- WALTER. Nemyslel som to až tak zle, pán sudca.
No dobre, ráčte prípad začať znova.
- ADAM. Budete spokojný. - Tak, pani Marta,
predneste súdu svoju žalobu.
- PANI MARTA. Týka sa, ako viete, tohto džbánu.
Dovoľte mi však, nech vám najprv poviem,
čo sa mu stalo. Potom vyložím,
čo všetko pre mňa značil.
- ADAM. Máte slovo.
- PANI MARTA. Vidíte tento džbán, ó, vzácní póni?
Vidíte tento džbán?
- ADAM. Hej, vidíme ho.
- PANI MARTA. Nič nevidíte! To sú, prosím, črepy!
Džbán všetkých džbánov je dnes rozbitý.
Práve tu, kde je táto veľká diera,
kráľovi Filipovi Španielskemu
odovzdávali celé Holandsko.
Tuto stál Karol Piaty v krásnom ráchu,
ešte tu z neho niečo stojí: nohy.
Tu klačal Filip, na hlavu mu kládli
korunu: ten je komplet v kýbli, už mu
zostal len kúsok prasknutého zadku.
A tuto prosím, obe jeho tety,
kráľovná francúzska i uhorská,
si utierali slzy od dojatia;

dnes do šatky tu smoklí už len jedna,
vyzerá to, že plače nad sebou.

Na tomto mieste cisár dostal ranu
za Filiberta, ten sa živý-zdravý
opiera o meč. Mal už dávno padnúť
aj s tantým lotrom Maximiliánom!
Len hroty mečov sa im zlomili.
Uprostred tejto diery, ráčte vedieť,
postával arcibiskup z Arrasu
s mitrou a berlou, za ním v skvostných
rúchach

skvela sa celá kňazská suita.
Ten svätý muž tu zanechal svoj tieň,
inak si všetkých kompletne vzal diabol
Tu vzadu tiesnili sa oddiely
telesnej stráže, mali halapartne.
Z veľkého bruselského trhoviska
zostal len kde-tu dom, tu z okna zíza
zvedavec, čo však vidí, nemá šajnu.

ADAM.

Nechajme tak tie rozsypané pakty,
nepatria k veci, ctená pani Marta!
Nám ide o diery, nie o Holandsko,
čo sa v nej odovzdáva Filipovi.

PANI MARTA.

Dovoľte! Krása džbanu patrí k veci!
Džbán ukoristil kotlár Childerich.
Keď s Oranžským a jeho geusmi
dobyli Briel, džbán bol plný vína.
Akurát si ho k ústam prikladal
akýsi Španiel, keď ho Childerich
zozadu poslal k zemi, schmatol džbán,
na jeden ťah ho vypil a šiel ďalej.

ADAM.

PANI MARTA.

Po ňom podedil
džbán istý hrobár, bohabojný muž.
Ten z neho pil len trikrát, abstinent,
a ešte si aj víno riedil vodou.

Prvý raz, keď mal šesťdesiat a vzal si mladicu, potom o tri roky, keď ho stačila ešte spraviť šťastným otcom; dala mu ešte pätnásť detí, ale tretí raz pil, až keď ju pochoval.

ADAM.

To by som bral.

PANI MARTA.

A potom získal džbán muž menom Zachar, tirlemontský krajčír, a čo vám teraz poviem, on sám vravel nebožtíkovi môjmu manželovi. Keď v meste rabovali Francúzi, vyhodil džbán aj s majetokom z okna a skočil za ním. Dolámal si väzy, ten nešika, no džbán, ten kusok hliny, dopadol na nohy a zostal celý.

ADAM.

Prosím vás, k veci, pani Marta, k veci!

PANI MARTA.

Keď bol ten požiar v šesťdesiatom šiestom, to už ho mal môj muž, nech odpočíva -

ADAM.

Dočerta, ženská, má ten román koniec?

PANI MARTA.

Ak mám byť ticho, nemám tu čo robiť, pan sudca. Tuším, že si pôjdem hľadať súd, kde ma vypočujú ochotnejšie.

WALTER.

Hovorte, avšak nie o takých veciach, čo nesúvisia s vašou žalobou.

Udajte, akú cenu má ten džbán, takéto fakty potrebuje súd.

PANI MARTA.

Aké to fakty potrebuje súd, neviem, a ani vedieť netužim. Ja žalujem, a vy musíte vedieť, prečo a o čo vediem tento spor.

WALTER.

No dobre, dobre. Všetko má svoj koniec. Tak čo sa stalo s vašim vzácnym džbanom, keď bol ten požiar v šesťdesiatom šiestom? Čo sa s ním stalo?

MARTI MARTA.

Čo by sa s ním stalo?

Keď bol ten požiar v šesťdesiatom šiestom
nestalo sa mu, páni, vôbec nič.

Uprostred plameňov vám zostal celý,
a ráno som ho našla v popole
s glazúrou, čo sa leskla, ako keby
bol práve vyšiel z hrnčiarovej pece.

MARTI.

No dobre. Už ho všetci poznáme.

Už vieme, čo s ním bolo a čo nie.

Čo ďalej?

MARTI MARTA.

Ďalej vidíte len črepy,

no črepy z džbánu nebyvalej ceny.

Môj džbán by mohol slúžiť ústam slečien,
dokonca perám samej miestokráľky.

A tento džbán mi, páni sudcovia,
ten džbán mi rozbil tuto tento lúmp!

ADAM.

Kto?

MARTI MARTA.

Tuto Ruprecht.

RUPRECHT.

To je lož, pán sudca

ADAM.

Čuš, nikto sa tu na nič nepýtal.

Aj na teba dnes ešte príde rad.

- Mate to v protokole?

NIGHT.

Isteže.

ADAM.

Tak, pani Marta, líčte priebeh veci.

MARTI MARTA.

O jedenastej -

ADAM.

Ako prosím? Kedy?

MARTI MARTA.

O jedenastej.

ADAM.

Ráno?

MARTI MARTA.

Kdeže, večer.

Som v posteli a už chcem sfúknuť lampu,
keď zrazu z izbičky, kde spáva dcéra,
začujem rannus, hlučné mužské hlasy.

Preľakla som sa: čo ak je to zlodej?

Celá sa trasím, bežím dolu schodmi,

pozriem a vidím: vypáčené dvere

a z izbičky sa valia náčvaky,

a keď si na ten cirkus posvietim,
ach, čo to vidím? Poviem vám to, pání:
na zemi vidím rozmlátený džbán,
izba je samý črep a prostred nej
to moje dievča zalamuje ruky
a on, ten oplan, zúri ako byk.

ADAM.

No toto!

PANI MARTA.

Čože?

ADAM.

Dejú sa to veci!

PANI MARTA.

Hej! Vstúpil do mňa spravodlivý hnev,
stala sa zo mňa pravá dračica,
mám devať hláv a deväť párov rúk.

Už aj si lumpa beriem na výsluch:

čo takto pozde hľadá v mojom dome,

čo zúri a čo roztíka mi džbany.

A schválne skúste hádať, čo mi na to
ten lump, ten lotor, oplan, ničomník!

Kým kat mu ruky-nohy nepoláme,

nezavriem oči ani jednu noc!

Že vraj ten džbán mi, považte si, pání,

vraj mi ho z rímasy zhodil niekto iný,

ten, kto vraj pred ním šmykol z izby vami,

- a ďalej bryzga na to moje dievča.

ADAM.

Táranie! Ďalej?

PANI MARTA.

Keď to povedal,

s otázkou v očiach pozriem na dievča,

stojí tu ako socha. Vravím: Eva! -

Sadne si. - Eva, bol to niekto iný?

- pýtam sa. Skríkne: "Kristeježiši,

čo si to, mama, o mne myslíte?"

- Kto to bol? Hovor! - "Kto by to bol? On!"

A prisahala mi, že to bol on.

EVA.

Čo prisahala? Aké prisahala!

Nič som vám neodprisahala -

PANI MARTA.

Eva!

EVA.

To nie je pravda!

RUDRECHT.

Prosím!

to, páni:

Štekneš si svoje, až keď príde čas.

nej **MARTI MARTA.** To nie je pravda?!

Prekrútili ste to,
mamička! Verte, veľmi ma to mrzí,
že musím odprisahať verejne:

• ja som vám neodprisahala nič!

Dievčatá, majte rozum!

lvý hněv, XXXXXX. To je zvláštní!

... MARTA. Ty si ma teda neuistovala - ?

zak. A Krista za svedka si nevolala?

luch: No bez prísah! A na to prisahám a

dome, Ježiša volám za svedka!

ly. ~~_____~~ Ľudkovia! Pani Marta! Ale toto!

i na to Neplašte predsá to úbohé dieťa.

ličovník! Nechajte Evku, nech sa upokojí

si, páni, a nech si pripomenie, čo sa stalo, výslovne vravím - s t a l o ! Ak nie, nech spočíta, čo sa s t a n e ! Pozor na to!

si, páni, spočíta, čo sa s t a n e ! Pozor na to!

kto iný, Nech povie tu, čo povedala doma,

z izby von; my na príslahy nie sme zvedaví.

ievča. Ježiša Krista vynechajte z hry.

Pán sudca, u vás takto dvojzmyselne
poučujete zúčastnené strany?

dievča, ~~AK~~ MARTA. Ak má tá špina špinavá, tá flandra

va! - tu bezočivost do ksichtu mi tvrdit;

b iný? że to bol niekto iný, a nie Ruprecht,

ežiši, je --- Ja to radšej ani nevyslovím.

Memohla by som síce 'odprisahat'.

y to bol? On!" že prisahala, ale prisahám,

pan sudca, že to včera povedala,

Ježiša Krista volám za svedka.

Iste aj dievča -

7a!

Prosím! - No nemám pravdu. Evinka?

100

PANI MARTA. Tak povedala si to včera? Hovor!
Tak povedala? Áno a či nie?!

EVA. Kto hovorí, že nie -

ADAM. Tak vidíte!

RUPRECHT. Ty flandra!

ADAM. Zapište to!

VEIT. Hanbite sa!

WALTER. Pán sudca Adam, správate sa tak,
že človek nevie, čo si o tom myslieť.
Keby ste boli džban rozbili sám,
nezvalovali by ste podozrenie
na toho chlapca o nič horlivejšie. -
Pán pisár, dúfam, že ste zapísali
len to, že slečna tu dnes potvrdila
to, s čím sa matke zverila už včera.
A vôbec, má už vypovedať ona?

ADAM. Nie som si istý, možnože aj nemá,
veď myliť sa je ľudské, vaša milosť.
Vypočujeme obžalovaného?
Rád prijmem poučenie, verte mi.

WALTER. Tá nestrannosť! - Tak už ho vypočujte,
skončíte to už, pýtajte sa, počme,
veď tento súd je vašim posledným.

ADAM. Posledný súd? Čo? Iste! Vypočuť!
No, richtárisko, tuším, že si v kýbli!
Tá perlička má pípeť, potvora!
Že nezdochla už rovno v Indii!
Jednostaj mi ten červík vrta v hlave.

WALTER. Čo vám to vrta? Aký červík?

ADAM. Červík,
čo som ho, s dovolením, hodil sliepke.
Ak mi tá sliepka nanho neskočí,
ja prisámvačku neviem, čo s ňou bude.

WALTER. Dočerta, robte svoju robotu!

ADAM. Obžalovaný!

RUPRECHT.

Ruprecht, vlastný syn
tovarichara Veita z Huisumu.

ADAM.

Vypočuli ste, čo pred týmto súdom
proti vám vzniesla pani Kullová?

RUPRECHT.

Áno, pán sudca, vypočul.

ADAM.

A máte
tú smelosť k tomu niečo dodať?
Priznávate sa, a či mienite
zapierať ako ďaky neznaboh?

RUPRECHT.

Čo k tomu mienim dodať? S dovolením,
pán sudca, iba toľko: každé slovo
ktoré tu vyslovila, bola lož.

ADAM.

Ste si istý, že to dokážete?

RUPRECHT.

Určite.

ADAM.

Veľactená pani Marta,
upokojte sa. To sa ukáže.

WALTER.

Čo máte s pani Martou, sudca Adam?

ADAM.

Ja? - Bože! Mám sa na to ako kresťan - ?

WALTER.

Hovorte iba, čo vám prislúcha!

Pán pisár, viete riadiť súdny proces?

ADAM.

Čo? Ako?

LICHT.

Ja? - Nuž ak by vaša milosť -

ADAM.

Čo vypliešťaš tie bulvy? Čo chceš dodať,
ty tela, nestoj mi tu ako somar!
Tak čo chceš dodať?

RUPRECHT.

Čo chcem dodať?

WALTER.

Áno,

Vylíčte teraz udalosti vy!

RUPRECHT.

Veď by som líčil, keby som mal slovo.

WALTER.

Pán sudca, to je vážne priveľa!

RUPRECHT.

Neskoro večer, bolo hľadám desať,
január, noc však teplá ako v máji,
vyhľadám otca, oslovím ho: otec,
na chvíľu ešte zájdem za Evou.
Treba vám vedieť: mali sme sa brat,
mocne vám je to dievča, všimol som si
pri žatve, ako šikovne sa zvrta,
vidly jej v rukách len tak lietali.

Vravím jej: chceš ma? Ona: "Netáraj!"

No ale potom povedala: "Chcem."

AM.

Držte sa veci, Ruprecht! Netárajte!

Ja vravím: chceš ma? Ona vraví: chcem.

PRECHT.

Správne, pán sudca.

AM.

Ďalej, ďalej!

PRECHT.

Vravím:

Ná, už ma pustte, otec, počuteje?

Potárame si trochu pod oknom.

"Ná, bež si", vraví, "ale dnu mi nechod!"

Ešte to, vravím. "Ná, tak utekaj,

o jedenástej ale nech si doma!"

AM.

Ná, trepeš, trepeš, a konca to nemá.

Ná, kedy to už celé dorozprávaš?

PRECHT.

Ná, vravím, to je reč, a beriem čiapku.

Chcem cez potok, no ten je rozvodnený,

vraciam sa, musím hore dedinou.

Doškaka, Ruprecht, vravím si, máš smolu!

U pani Marty vrátka v záhrade

sú otvorené iba do desiatej.

Keď zmeškám, už sa nedostanem dnu.

AM.

Nedbajská domácnosť.

ETER.

Čo bolo ďalej?

PRECHT.

Ná, ďalej - kráčam k domu pani Marty

alejou líp, a keď som tam, kde hustne,

temnie sťa dóm, čo stojí v Utrechte,

začujem z diaľky, ako vrzgne vrátka.

Vravím si: ale čo? To bude Eva!

Uši mi priniesli tú dobrú správu,

tak rýchle vyšlem za nimi aj oči,

vrátia sa - vravím: z vás môže mať radosť

akurat slepec, utekajte späť

a dívajte sa lepšie! Zasa nič!

Ná, choďte tretí raz, vy hnusní štváči,

klamári, zlomyselní donášači -

a keď sa vrátia tretí raz, mám pocit,

že, urazené, vyskočila mi z hlavy
a poberu sa slúžiť inému,
veď ony povinnosť si splnili:
vidím stať Evu v známom živôťtiku
a pri nej stojí ešte niekto iný.

ADAM.

Hej? Niekto iný? Kto, ty mudrlant?

RUPRECHT.

Kto? Má, a to sa pýtate vy mňa?

ADAM.

Podľa mňa ten, kto mlčí, nesvedčí.

JALMER.

Hovorte ďalej, počme, počme! Vy mu
neskačete stále do reči, pán sudca!

RUPRECHT.

Krk by som za to nedal, bola tma
a! potme býva každá krava čierna.
No chcem vám povedať, že istý Lebrecht,
príštipkár, čo ho ani neodviedli,
dost' dlho mi už lezie do kapusty.

Už v jeseni jej vravím: Počuj, Eva,
obšmieta sa mi pri dome ten pluhák,
to sa mi nepáči, ty nie si ryba

pre jeho háčik, povedz mu to, kým ho
sám nevykopnem z dvier. Mne vraví: "Ver mi"
a jemu povie zopár bežných viet.

Tak som ho kopencami vyhnal z dvora.

ADAM.

Tak on sa volá Lebrecht?

RUPRECHT.

Áno.

ADAM.

Dobre,

meno už máme, ostatné sa zistí.

- Pán pisár, je to riadne v protokole?

RECHT.

Riadne, pán sudca, to i ostatné.

ADAM.

Tak, Ruprecht, syn môj, hovor pekne ďalej.

RUPRECHT.

Keď som ten parik zbadal, svitlo mi:
jedenást! Ja sa zberám o desiatej.

Vravím si: Ruprecht, ešte nehorí,
parohy zatiaľ ešte nenosíš,

omacaj si však teraz dobre čelo,
či z neho díky rožok neklíči.

Ticho sa šmyknem brankou do záhrady
a schovám sa tam za tisový ker:

počujem jasne, že sa tam, pán sudca,
muchlajú, smejú, samé šušusu.

Vravím si: ná, tí na to idú zostra -

EVA. Kanbi sa, hnušák!

PANI MARTA. Lotok akýsi!

Veď my sa ešte stretneme, len počkajú!

Veď mi ty ešte prídeš pod ruku!

ty ešte spoznáš moje pazúry!

RUPRECHT. Po štvrthodinke muchľania si vravím:

Ná, čo to, veď dnes nemala byť svadba...

Ako tak dumám, šup! a už sú v dome,
tí veru nečakajú na kňaza.

EVA. Mamička, ja vás prosím, počme preč!

ADAM. Hrom do teba, ty kača jedna sprostá,
dobré ti radím, zavri chlebareň
a počkaj, kým ti nedám slovo!

WALTER. Zvláštne,
naozaj!

RUPRECHT. Vtom mi v žilách zovrie krv,
pán sudca Adam, až mi na košeli
odletí gombík. Lapám po vzduchu!
Odletia ďalšie! Lapám po vzduchu!
Vykročím, bucham, zurím, a tie dvere,
ktoré tá fuchtla zahasprovala,
vyrazím jedným kopancom.

ADAM. Si dobrý!

RUPRECHT. A vo chvíli, keď vyleteli dvere,
do izby z rímsy zletel aj ten džbán,
a vtom vám z okna vyskočí, pán sudca,
chlap, zazriem už len krídla kabáta.

ADAM. Lebrecht?

RUPRECHT. Pán sudca, kto by to bol iný?
Odsotím dievča, skočím k obloku
a viďm, že ten chlap tam ešte visí

na tyčkách, čo sa po nich vinie réva
od zeme až tam hore po strechu.
A keďže ešte v ruke držím kľučku
z tých vyvalených dverí, tresnem mu tým
železom jednu masťnú po kotrbe:
na tu som ešte dočiahol, pán sudca.
Bolo to kľučka?

ADAM.

RUPRECHT.

Čo?

ADAM.

To -

RUPRECHT.

Áno, kľučka.

ADAM.

Tak preto - !

LICHT.

Mysleli ste si, že kord?

ADAM.

Ja? Prečo kord?

RUPRECHT.

Vraj kord!

LICHT.

Nuž, to sa stáv

človek sa veľmi ľahko prepočuje.

Od kľučky ku kordu je iba krok.

ADAM.

Ja -

LICHT.

To sú veci! Rukovať, pán sudca?

ADAM.

Rukovať!

RUPRECHT.

Áno! Táto nebola!

Bola to skrátka kľučka z druhej strany.

ADAM.

Bolo to skrátka kľučkou z druhej strany

LICHT.

Tak, tak!

RUPRECHT.

A na tej rukoväti bol

kus olova, tak ako na meči.

ADAM.

Na meči.

LICHT.

Dobre. Ako na meči.

Vravím vám: jasné zatiaľ je len jedno -
táto zbraň bola ozaj zakerná.

WALTER.

Vráťme sa k veci, páni! Prosím, k veci!

ADAM.

Pán pisár, nešaskujte! - Pokračuj!

RUPRECHT.

Chlap zletí dole, chcem sa obrátiť,
keď vidím vo tme, že sa hybe. Vravím:
ty ešte žiješ? Šliapnem na oblok,
že mu ich zopár pridám na cestu.

Akurát vo chvíli, keď už chcem skočiť,
vletí mi, páni, rovno do očí
plná hrst piesku, hrubého sťa krupy -
a chlap, a noc, a celý svet aj s oknom,
to všetko zmizne ako v čiernej studni.
Boh mi je svedkom, hrôza pomyslieť.
Došľaka! Kto to mohol byť?

ADAM.

RUPRECHT.

Ná, Lebrecht.

ADAM.

Ničomník!

RUPRECHT.

Moja reč! Ak to bol on.

ADAM.

Kto iný?

RUPRECHT.

Ako by ma ľadovec
z desaťmetrovej skaly šmaril nadol,
tak som sa strepal z okna do izby,
a bol som v tom, že z dlážky sú len triesky.
A hoci som si nedolámaval väzy,
dokonca ani križe, ani rebrá,
chlapík bol neodvolateľne v ťahu,
a tak si sadnem, pretieram si oči,
vtom vchádza ona, skríkne: "Bože! Ruprecht!
Stalo sa voľačo aj tebe?" Vstal som,
a kopol, ale kam, to veru neviem.

ADAM.

To pre ten piesok?

RUPRECHT.

Áno, pre ten piesok.

ADAM.

Ten trafil, čo?

RUPRECHT.

A keď sa pozvievam,
napokon, čo si budem špiniť ruky,
riadne jej nadám do špinavých flandier
a pomyslím si: to jej bude dosť.
Zrazu však slzy zovreli mi hrdlo,
dnu totiž náhle vstúpi pani Marta
s lampou, a vtom tam vidím dievčinu,
čo vždy a všetkým rozdávala radosť,
ako tam stojí celá zúbožená.
A tak si poviem: šťastný, kto je slepý.
Mal som ja veru radšej svoje oči
venovať do hry malým guľkárom.

EVA. Ten hnusák nie je hoden -

ADAM. Ani slovo!

RUPRECHT. Ostatné viete.

ADAM. Aké ostatné?

RUPRECHT. Ná, prišla rozzúrená pani Marta
a prišiel sused Ralf a sused Hinz,
a prišli tetky Zuzana a Líza,
paholci, slúžky, prišli psi a mačky,
rámus a hluk, a tu sa pani Marta
opýta Evy, kto jej rozbil džbán,
a ona, ako viete, hovorí, že ja.
Viete, že vlastne ani neklamala?
Džbán, s ktorým chodievala po vodu,
som rozbil ja, a flekovač má v hlave
dieru. -

ADAM. Tak, pani Marta, čo vy na to?
Protokolovať prosím!

PANI MARTA. Čo ja na to?
Že slová, ktoré vravel, drhnú pravdu
sta kura kotkodákajúcu sliepku.
Kto ctí si právo, mal by chytiť kyjak
a strieskať túto nočnú obludu.

ADAM. Budete nám to musieť dokázať.

PANI MARTA. A veľmi rada. Tu mám svedka. - Hovor!

ADAM. Dcéra? To nejde, pani Marta.

WALTER. Prečo?

ADAM. Nemôže svedčiť, pane! Zákonník
v štvrtej či piatej hlave vraví jasne:
nemôžu svedčiť dcéry v prospech matiek.

WALTER. Vy máte v hlave učenosť a omyl
do jednej guče zmiesené sta cesto
a núkate mi štedro to i ono.
Veď dievča zatiaľ iba prehlasuje.
Až z toho prehlásenia vyplynie,
či svedčiť môže, chce a pre koho.
Prosím, nech prehlasuje. Hlava šiesta.
Tá výpoveď však platiť nebude.

WALTER. Poď, dieťa moje.

ADAM. Líza! - S dovolením,
vyschlo mi v hrdle. - Líza, Gréta, kde ste!

8. v ý s t u p

Vstúpi slúžka. Predchádzajúci.

ADAM. Chcem pohár vody!

SLÚŽKA. Áno. /Odíde./

ADAM. Môžem vám - ?

WALTER. Nebudem.

ADAM. Aké? Moselské? Či iné?

/Walter sa ukloní. Slúžka prinesie vodu a odíde./

9. v ý s t u p

Walter, Adam, Pani Marta atď., bez slúžky.

ADAM. Ak mám byť, vaša milosť, úprimný,
vec by sa mohla uzatvoriť zmierom.

WALTER. Zmierom, pán sudca? Nevidím to takto.
Rozumní ľudia riešia spory zmierom,
ako však chcete v tomto zamotanom
prípade dospieť k zmiernu práve vy,
na to som teda vážne zvedavý.
Ako to chcete spraviť, prezraďte mi.
Vari už máte v hlave rozsudok?

ADAM. Keďže ma právo nevytiahlo z blata,
filozofia pomôže mi určiť,
že to bol - Lebrecht -

WALTER. Kto?

ADAM. Alebo Ruprecht -

WALTER. Kto?

ADAM. Teda, Lebrecht. Lebrecht rozbil džbán!

WALTER. Lebrecht či Ruprecht? Teda ktorý z nich?

Rozsudok pre vás nie je viac než papier,
ktorým si každé ráno -

te! ADAM. Dovoľte!

WALTER. Prosím vás, mlčte! Mlčte!

ADAM. Ako chcete.

Fakt, najviac by mi lahodilo, keby
v tom boli namočení obaja.

WALTER. Spýtajte sa ich, dozviete sa.

ADAM. Rád.

Keď to z nich vypáčite, odpadnem.
Protokol máte pripravený?

LICHT. Buďte

bez obáv.

ADAM. Fajn.

LICHT. A vkladám zvláštny list,
neviem sa dočkať, čím ho popíšem.

ADAM. Trebárs aj zvláštny.

WALTER. Hovor, dieťa moje.

ADAM. Evička, hovor, teraz hovor, Evka!
Srdiečko, dožič, dožič, duša moja,
bohu i svetu aspoň kústik pravdy.
Mysli, že tento súd je súdom božím,
a nermúť svojho sudcu zapieraním
a kravinami, čo nepatria k veci.
Ja viem, veď ty si dievča rozumné.
Sudca je sudca, dnes ho potrebuješ
ty, zajtra ja a potom niekto iný.
Ak povieš, bol to Lebrecht, v poriadku,
ak povieš, bol to Ruprecht, aj tak dobre,
ja nepchám frnák do súkromných vecí,
a všetko bude tak, ako si želaš.
Ak by si mi tu ale chcela trepať
o niekom inom, vytahovať mená,
len to ti poviem: daj si pozor, mladá!
Neuverí ti nikto v Huisume,
ba, Evka, ani v celom Holandsku,
steny sú nemí svedkovia, to vieš,

- on sa už bude vedieť obrániť:
doplatí na to jedine tvoj Ruprecht.
- WALTER. Nechajte už tie popletené reči.
Táranie, ani z voza, ani na voz.
- ADAM. Pán radca nerozumie?
- WALTER. Pohnite!
Mali ste slovo dlhšie než je zvykom.
- ADAM. Ja, vaša milosť, nie som študovaný,
pán z Utrechtu mi možno nerozumie,
s miestnymi ľudmi sa však musí takto.
Stavím sa, že je Eve všetko jasné.
- PANI MARTA. Tak čo je? Vyklop to už? Hovor!
- EVA. Mamička moja!
- PANI MARTA. Hovor už, ty krava!
- RUPRECHT. Ťažko sa vraví, pani Marta, keď nám
svedomie sedí v hrdle ako knedla.
- ADAM. Drž papuľu, ty sopliak!
- PANI MARTA. Kto to bol?
- EVA. Ježiši Kriste!
- PANI MARTA. Sviniar jeden! Pľuhák!
Ježiši, že by sa z nej stala kurva?
Bol to pán Ježiš?
- ADAM. Pani Marta, dost už!
Krava a kurva... nevedie to nikam.
Nestrašte dieťa, nechajte to na ňu,
veď ona si už pekne spomenie.
- RUPRECHT. Máte ho vidieť!
- ADAM. Čuš, ty naničhodník!
- RUPRECHT. Na príštipkára hádam nezabudla.
- ADAM. Satanáš! Zavolajte drába! Hanfried!
- RUPRECHT. Mlčím, pán sudca, mlčím ako hrob.
Veď ona si už na mňa spomenie.
- PANI MARTA. Počúvaj, nehraj mi tu divadielko.
Štyridsaťdeväť rokov žijem cnostne
a takto sláviť chcem aj päťdesiatku.
Tretieho februára je ten deň,
dnes máme prvého. Tak kto to bol?

ADAM. Výborne, pani Marta Rullová!

PANI MARTA. Kým sa môj manžel pobral, povedal:
"Nájdi jej, Marta, poriadneho muža,
a keby sa z nej stala pobehlíca,
daj hrobárovi zlatku, nech ma dá
zas pekne na chrbát: je viac než isté,
že sa v tom tmavom hrobe obrátim."

ADAM. Tiež nie zlé.

PANI MARTA. Evka, ak si takto mieniš
rodičov uctiť štvrtým prikázaním,
pokojne povedz: v mojej izbičke
bol obuvník, bol ešte niekto iný,
ženích to ale nebol! Počuješ?

RUPRECHT. Je mi jej ľúto. Prestaňte s tým džbánom,
vezmem ho do Utrechtu. Taký džbán -
kiež by som ho bol rozbil iba ja.

EVA. Ty nešťachetný človek! Hanbi sa,
že nevyslovíš: ja som rozbil džbán!
Hanbi sa, Ruprecht, že ti chýba sila
uveriť mne a môjmu počínaniu.
Keď si sa pýtal: "Povedz, Eva, chceš ma?
nedala som ti dľaň a svoje "chcem"?
Cítiš sa menším ako príštipkár?

Aj keby si ma cez kľúčovú dierku
videl piť z džbánu spolu s Lebrechtom,
malo by v tebe zaznieť: "Eva je
poriadne dievča, všetko to, čo činí,
jej slúži k sláve, ak nie na zemi, tak
v nebi, veď po vzkriesení tiež je deň.

RUPRECHT. Prídlho mi je, Evka, na to čakať.

Ja radšej verím tomu, čo mám v hrsti.

EVA. Pripustíme, že bol vtedy u mňa Lebrecht,
prečo by som sa, ako že je boh
nado mnou, nezverila práve tebe,
no pripustíme aj to, že by som mala
dôvod to skryvať. Ruprecht, ja ti verím

EVA. To je mi teda sudca! To už hej!
Ten biedny hriešnik sám by mal ísť pred súd
- ten vie, a veľmi dobre, kto to bol!

/Obráti sa k richtárovi./

Vari ste neposlali Lebrechta
vy sám, pán sudca, včera do Utrechtu
s listom, že nie je schopný rukovať?
Ako to môžete hádzať na Lebrechta,
keď dobre viete, že bol v Utrechte?

ADAM. Dočerta, teda kto to potom bol?

Nebol to Ruprecht, ani Lebrecht -- Čo chceš

RUPRECHT. Fakticky je to tak, pán sudca Adam,
tentoraz práve Eva neklame,
ja sám som včera stretol Lebrechta
o ôsmej ráno, keď šiel do Utrechtu,
a ak ho nevzal volajaký povoz,
nemohlo sa to konské kopyto
došmatlať domov do desiatej večer.
Mohol to byť aj niekto celkom iný.

ADAM. Barania hlava! Sám si kopyto!
Je síce krivý, keď však vykročí,
aj statný ovčiak musí pekne pridať,
ak nechce za ním príliš zaostať,
nech sám som kripel, ak to nie je tak.

WALTER. Vylíč nám priebeh udalostí.

ADAM. Pardon,
v tomto vám dievča asi neposlúži.

WALTER. Ale čo? Neposlúži? To už prečo?

ADAM. Dobručké dieťa, ale pochábeľ.
Mladučké je to, čerstvo po birmovke,
zbaďá to chlapa, hneď sa červenie.
Také sú všetky, potme znesu všetko,
no cez deň poprú to aj pred súdom.

WALTER. Vo všetkom, čo sa týka tejto slečny,
ste veľmi zhovievavý, sudca Adam.

- ADAM. Pravda je taká, vážený pán radca:
jej otec mi bol dobrým priateľom.
Prejavte blahosklonnosť, vaša milosť,
urobme, čo nám káže povinnosť,
a pustme jeho dcéru, nech si ide.
- WALTER. Páni sudce Adam, ja mám veľkú chuť
dostať sa celej veci na koreň.
Len smelo povedz, dieťa, kto ten džbán
rozbil. Ja nie som z tých, čo nevedia
odpustiť ľahký ten chybný krok.
- EVA. Môj milý, vážený a ctený pane,
odpusťte, že vám nevyličím priebeh
tej udalosti. Neberte to v zlom.
Nebo má svoju nezvyčajnú moc,
a tá mi káže o tej veci mlčať.
Džbán, o ktorý sa vedie spor, ten Ruprecht
nerozbil, môžem vám to odprisahať
na svätý oltár, ak si želáte.
No včerajšok a všetko, čo sa v ňom
udialo, to je iba moja vec,
matka je matka, ale nemá právo
odo mňa žiadať celý balík priadze,
keď jej z nej patrí iba jedna niť.
Nemôžem povedať, kto rozbil džbán,
odkryla by som cudzie tajomstvá,
ktoré sa vôbec netýkajú džbána.
Matke sa skôr či neskôr zdôverím,
tento súd ale sotva bude ten,
ktorý má právo pýtať sa ma na to.
- ADAM. Nie, nemá, čestné slovo, nemá.
Dievča vie, čo si môžeme dovoliť.
Ak svoju výpoveď chce odprisahať,
matkina obžaloba sa tým ruší
a ďalšie námietky sú bezpredmetné.
- WALTER. Čo vraví na ten výklad pani Marta?

PANI MARTA. Keď na to hneď a zaraz neodpoviem,
tak to len preto, urodzený pane,
že mi tie kydy vyrazili dych.
Stáva sa, že si namočený človek
chce chrániť česť, a tak sa pred súdom
odváži vyrieť krivú prísahu,
no zložiť krivú prísahu len preto,
aby sa človek dostal na pranier,
to svet dnes uzrie vskutku prvý raz.
Keby sa dokázalo, že sa k nej
nevkradol Ruprecht, ale niekto iný,
keby to bolo, pane, čo len možné,
hneď bežím domov, dám jej predo dvere
stoličku, nech má dačo pre začiatok,
a poviem: choď si, dieťa moje, choď,
veď svet je veľký, nechce nájomné,
máš dlhé vlasy, keď dostaneš rozum,
môžeš sa potom na nich obesiť.

WALTER. Vážená pani, miernite sa, prosím.

PANI MARTA. Džbán rozbil Ruprecht, on a nikto iný,
to presvedčenie nik mi nevyvráti,
mám na to, prosím, svoje dôkazy,
a súd by sa mal nimi zaoberať.
Napríklad už aj to je podozrivé,
že dcéra chce tak rýchlo prisahať.
Včerajšia noc však nemá na svedomí
len džbán, tá skrýva ešte iný zločin.
Musím vám, pane, povedať, že Ruprecht
je regrút, o pár dní má v Utrechte
prisahať vernosť svojej zástave.
Nejeden mladý sedliak zvykne zbehnúť.
A čo keď včera v noci povedal:
"Utečme Evka, svet je predsa veľký,
od všetkých truhlíc máš tie správne kľúče."
Tak si to celé mohli vymyslieť
- on z pomsty, ona navyše aj z lásky -
a vo chvíli, keď som ich vyrušila,
sa Eva ešte trochu zdráhala.

RUPRECHT. Vy stará vrana, čo to krákate?
O akých kľúčoch -

WALTER. Ticho!

EVA. On a zbehnúť?

WALTER. Vráťme sa k veci. Reč je o džbáne.
Chcem od vás dôkaz, že ho rozbil Ruprecht!

PANI MARTA. V poriadku, pane. Najprv podám dôkaz,
že džbán mi rozbil Ruprecht, no a potom
si doma vyšetrím to ostatné. -

Na všetko, čo tu povedal, mám svedkov,
ktorí to vyvrátia. A odvolala

by som sa na nich už hneď na začiatku,
keby som čo len vo sne tušila,
že vlastná dcéra nechá matku v kaši.

Celkom mi stačí, keď si predvoláte
chlapcovu tetu, pani Brigitu,

tá poprie jadro jeho výpovede.

Pretože ona o pol jedenástej
videla chlapca s Evou v záhrade,
a pozor: vtedy džbán bol ešte celý.

A ako prostredníctvom môjho svedka
odhalíte, že lož má krátke nohy,
to, veľactení páni sudcovia,
už ponechávam vášmu rozhodnutiu.

RUPRECHT. Kto?

VEIT. Sestra Gita?

RUPRECHT. S Evou v záhrade?

PANI MARTA. V záhrade, s Evou, o pol jedenástej!
Chvíľu ju láskal, chvíľu sa s ňou škriepil,
na voľačo ju asi nahováral -

to všetko bolo skôr, než, ako trepal,
násilím vtrhol Eve do izbičky.

ADAM /bokom/. Aby to parom! Čert mi to bol dlžen!

WALTER. Pošlite pre tú ženu.

RUPRECHT. Ctení páni,
nič také nie je možné, to je lož!

- ADAM. Len počkaj, zloduch! - Hej, dráb! - Ťahal a na úteku rozbil džbán. - Pán pisár, dajte sem priviesť pani Brigitu.
- VEIT. Ty hnusný oplan, čo to malo byť? Zlámem ti všetky hnáty!
- RUPRECHT. Ná, a prečo?
- VEIT. Prečo si tajil, že si sa s ňou muchlal už o pol jedenástej v záhrade? Čo si to tajil?
- RUPRECHT. Prečo som to tajil? Preboha, otec, lebo je to lož! Ak vám to tetka dosvedčí, nech visím. A ona so mnou, hoc aj za nohy.
- VEIT. Ak to však dosvedčí, máš po vtákoch! Akosi čudne sa tu správate ty aj to tvoje neviniatko Eva. Tuším, že spolu čosi šijete, a iba súcit núti dievča tajiť voľačo hanebného. Je to tak?
- RUPRECHT. Čo také tají?
- VEIT. Prečo si sa zbalil? Čo? Prečo si sa včera večer zbalil?
- RUPRECHT. To ako veci?
- VEIT. Kabát, nohavice, bielizň. Do batohu práve tak cez plece.
- RUPRECHT. Lebo idem do Utrechtu! Rukujem k regimentu! Tristo bohov, vari si myslíte - ?
- VEIT. Tak do Utrechtu? Ty si sa teda náhlil do Utrechtu? Veď predvčerom si ešte nevedel, či pôjdeš v piatok a či v sobotu.
- WALTER. Čo ešte chcete uviesť k veci, otec?
- VEIT. Nič zatiaľ nechcem tvrdiť, vzácny pane.

Sedel som doma, keď sa rozbil džbán,
a nezbadal som, pravdu povediac,
ani nič iné, ak si odmyslíme
zbalený batoh so šatami, ktorý
na môjho syna vrhá podozrenie.
Bol som si istý, že je nevinný,
a prišiel som sem s pevným úmyslom
po súde zrušiť jeho zasnúbenie
a vypýtať si od dievčiny späť
striebornú retiazku aj s peniažtekom,
čo jej dal vlani, keď sa zasnúbili.
O zbehnutí a zrade počúvam
dnes, páni, prvý raz, tak ako vy.
Ak môj syn vskutku takto oplul moje
šediny, nech mu sám čert zlomí väzy.

WALTER.

Pán sudca, kde je pani Brigita?

ADAM.

Ten prípad sa nám vlečie ako smola.

Ešte vás, vaša milosť, neunavil?

Dnes na vás, pane, ešte čakajú
pokladnice a spisy - Koľko bilo?

LICHT.

Presne pol.

ADAM.

Jedenástej?

LICHT.

Dvanástej.

ADAM.

Nieko sa zbláznil - čas alebo vy.

WALTER.

No a čo?

ADAM /pozrie

sa na hodinky/. Zbláznil som sa ja. - Som
k službám!

WALTER.

Tak ja si o tom myslím -

ADAM.

Skončiť? Dobre!

WALTER.

Nie, ja si myslím: treba pokračovať.

ADAM.

Myslíte? Aj tak dobre. Inak by som
fakticky zajtra ráno o deviatej
uzavrel prípad k vašej spokojnosti.

WALTER.

Čo chcem, to viete.

ADAM.

Ako rozkážete.

Pán pisár, prosím, dajte príkaz dráhom
na predvolanie pani Brigity.

WALTER. Môj čas je vzácný, ujmite sa teda
láskavo tejto veci aj vy sám.

/Licht odíde./

10. v ý s t u p

Predchádzajúci, bez Lichta. Neskôr služby. .

ADAM /vstáva/. A my by sme sa, s vaším dovolením,
za ten čas trocha pretiahli -

WALTER. Tak dobre.

Čo som to chcel. -

ADAM. A, s vaším dovolením,
kým príde pani Brigita, by strany -

WALTER. Čo? Strany?

ADAM. Za dvere, ak vaša milosť -

WALTER /bokom/. Dočerta! /Nahlas/. Viete čo, pán sudca
Ponúknite mi zatiaľ pohár vína.

ADAM. Z celého srdca. - Gréta! - Netušíte,
aký som šťastný, vzácny pane. - Gréta!

/Vstúpi slúžka./

SLUŽKA. Tu som.

ADAM. A želáte si - ? - Ľudia, von!

Francúzske? - Tam je chodba. - Rýnske?

WALTER. To naše.

ADAM. Dobré. - Zavolám vás. Preč!

WALTER. Kam idú?

ADAM. Gréta, dones starý ročník. -

Počkajte vonku. - Gréta, tu máš kľúč.

WALTER. Zostaňte.

ADAM. Vypadnite! - Gréta, bež
a rýchlo dones čerstvé maslo, syr
a kusok tučnej vyúdenej husi.

WALTER. Počkajte chvíľu! - Prosím vás, pán richtár,
načo to unúvanie...

- ADAM. Povedal som,
berte sa v čerty! - A ty, Gréta, pohmi!
- WALTER. Posielate ich preč, pán sudca?
- ADAM. Prosím?
- WALTER. Vy ich -
- ADAM. Kým príde pani Brigita,
počkajú vonku, s vaším dovolením.
Alebo azda - ?
- WALTER. Teda ako chcete,
stojí to ale za tú námahu?
Myslíte, že to bude tolko trvať,
kým ju tu v obci nájdú?
- ADAM. Vzácny pane,
dnes majú ženy povolené zbierať
v borine raždie, všetky budú tam.
Je ľahko možné -
- UPRECHT. Tetka sedí doma.
- WALTER. Je doma. Dobre.
- UPRECHT. O chvíľu je tu.
- WALTER. O chvíľu. No tak, dajte z toho vína.
- ADAM /bokon/. Došľaka!
- WALTER. Ale jedlo nenoste,
prosím vás, iba suchý chlieb a soľ.
- ADAM /bokon/. Byť aspoň chvíľu sám s tým dievčaťom.
/Nahlas./ Soľ? Suchý krajec? Ale choďte!
- WALTER. Stačí.
- ADAM. Aspoň ten kúsok limburského syra.
Dobry syr k vínu, to je priamo zákon.
- WALTER. Tak kúsok syra, ale to je všetko.
- ADAM. Tak bež. A prestri damaškový obrus.
Kto rýchlo dáva, dvakrát dáva. Padaj!
/Služka odíde./
My, starí mládenci, sme trňom v oku,
zato kým iní musia denne priniesť
svoj skromný peniaz ženuške a deťom,
my si ho môžeme, keď máme chuť,
v pohode užiť s dobrým priateľom.

WALTER. Čo som to chcel - Pán richtár, máte v hlave
ošklivú dieru. Ako ste k nej prišli?

ADAM. Spadol som.

WALTER. Fí, a kedy? Včera večer?

ADAM. Dnes ráno o pol šiestej, s dovolením,
akurát keď som zliezal z postele.

WALTER. Na čo ste spadli?

ADAM. Pravdu povediac,
ctený pán súdny radca, na hlavu.
Zletel som dolu hlavou na sporák,
do tejto chvíle vlastne neviem, prečo.

WALTER. Zadkom?

ADAM. Čo? Zadkom? Ako to -

WALTER. Či predkom?
Máte dve rany, na čele a v tyle.

ADAM. Predkom aj zadkom. - Kde sa flákaš, Gréta!
/Obe slúžky prinesu víno atď. Prěstrú a odídu./

WALTER. Tak ako?

ADAM. Tak aj onak. Najprv čelom
na sporák, a hneď na to zo sporáka
dozadu zadkom rovno na podlahu,
kde som si ešte rozbil zátelok. /Halieva./
Môže byť?

WALTER /zdvihne ponar/. Sšte že ste slobodný,
inak by som si niečo pomyslel,
pán richtár.

ADAM. Ako to?

WALTER. Nuž, fakt je jeden,
ste sam šarabanec a driapanec.

ADAM /smeje sa/. Nie su to ženské nechty, chvalabohu.

WALTER. Nuž, ďalšia z výhod starých mládencov.

ADAM /smeje sa ďalej/. Pri sporáku sa vysušali vetvy
pre priadku morušovú, tie ma škrabli. -
Na vaše zdravie.

/Pijú./

ALTER. No a k tomu ešte
akurat dnes ste prišli o parochňu!
Tá by vám aspoň zakryla tie rany.

DAM. Nešťastie nikdy nechodíva samo.
Môžem vám - tučný kusok - ?

ALTER. Kusček.
Z Limburgu?

DAM. Áno, rovno z Limburgu.

ALTER. Dočerta, ale ako sa to stalo?

DAM. Čo stalo?

ALTER. Že ste prišli o parochňu.

DAM. Nuž takto. Usadím sa večer k spisom,
a keďže som si okuliare kamsi
založil, sklonil som sa nad sviecu,
až sa mi zapálila parochňa.

Zazdalo sa mi, že to samé nebo

plamennom trestá moju hriešnu hlavu.

Chmat parochňu a chcem ju odhodit,

kým ju však stačím strhnúť zo zátylku,
horí sta Sodoma a Gomora.

Sotva som stihol zachrániť tri vlasy.

ALTER. Čert aby to! A druhú máte v meste.

DAM. U parochniara. - No tak, má zdravie.

ALTER. Všetkého s mierou, ctený richtár Adam.

DAM. Život je krátky. Podajte mi pohár.

/Nalieva./

ALTER. Ak Ruprecht neklamal, aj onen Lebrecht
musel mať sakramentský pád.

DAM. To iste. /Nápije sa./

ALTER. Mám taký pocit, takmer obavu,
že tento prípad sotva vyriešime.

Vy ale v obci ľahko nájdete

vinníka. Veď má v hlave riadnu diery.

/Nápije sa./ Niersteinské?

DAM. Čo?

ALTER. Či lepšie oppenheimské?

DAM. Niersteinské. Frisánvačku, vy ste znaleci!
Sám som ho takmer viezol z Niersteinu.

WALTER. Koštoval som ho vlani rovno z lisu.

/Adam opäť naleje./

Ako je vysoko to okno, pani Marta?

PANI MARTA. Okno? A ktoré?

WALTER. Okno izbietky,
kde býva dcéra.

PANI MARTA. Izbiетка je síce
na prvom poschodí, no nad pivnicou,
okno je od zeme tak dva-tri metre;
keď si to celé ale dobre zvážim,
skákať sa z neho príliš neoplatí.
Pol metra od steny sa vinie réva,
jej hrčovité vetvy obrastajú
balkónik, tyčky, celý čelný múr,
ba nevyhnú sa veru ani oknu.
Aj diviak, ozbrojený klami, mal by
čo robiť, keby sa chcel tade prebiť.
A videl ho tam niekto? /Naleje si./

ADAM.

WALTER. Možno.

ADAM. Choďte!

WALTER /Ruprechtovi/. Kam to ten hriešnik dostal? Do hla

ADAM. Nalejem.

WALTER. Nechcem.

ADAM. Lejem.

WALTER. Veď mám.

ADAM. Na dne.

WALTER. Vravím, že stačí.

ADAM. Do páru.

WALTER. Už dost.

ADAM. U nás sa vraví: aj do druhej nohy.

/Naleje mu./

WALTER /opäť Ruprechtovi/. Koľkokrát ste ho buchli
po hlave?

ADAM. Pohárik prvý na vzpruženie krvi,
druhý je kyslý na vzpruženie mysli,
no a ten tretí za tým druhým letí,
štvrtý a piaty náladu ti vráti -

WALTER. Koľkokrát ste ho buchli, Ruprecht? S vami hovorím!

ADAM. Čo si hluchý? Koľkokrát si tresol toho nešťastníka? Von s tým! Ten chlap už vážne nevie, kde je sever! Stratil si pamäť?

RUPRECHT. Kľučkou?

ADAM. Viem ja, čím?

WALTER. Keď ste sa naňho vyrútili z okna.

RUPRECHT. Dva razy.

ADAM. Lotor! To sa nezabudne. /Napije sa./

WALTER. Dva také údery ho mohli zabiť, je vám to jasné - ?

RUPRECHT. Keby som ho zabil, ná, bol by mŕtvy. Žiadna veľká škoda.

Keby tu teraz ležal mŕtvy, poviem: neklamal som vám, páni, bol to on.

ADAM. Keby bol mŕtvy, verím. Ale nie je.

WALTER. Nemohli ste ho predsa v tej tme poznať?

RUPRECHT. To je vylúčené, pane. Ako aj?

ADAM. Tak čo si neotváral oči? - Prosit!

RUPRECHT. Čože by som ich neotváral, ale ten čert mi do nich šmaril piesok.

ADAM. Piesok!

Tak prečo si tie oči otváral?

- Na to, čo máme radi, vaša milosť!

WALTER. Na pravdu, dobro, vernosť, sudca Adam!

/Napijú sa./

ADAM. Tak ešte jeden, do poslednej nohy. /Nalieva./

WALTER. Vy občas navštívite pani Martu, pán sudca Adam. Povedzte mi teda, kto okrem Ruprechta k nim chodieval.

ADAM. Vážený pane, nechodím tam často, prepáčte, neviem, kto ich navštevuje.

WALTER. A to už ako? Veď sa občas patrí opáčiť vdovu po kamarátovi.

AMI
ADAM.

Naozaj veľmi zriedka.

WALTER.

Pani Marta,

ste vari s pánom sudcom na nože?

PANI MARTA.

Na nože? To sa nedá povedať,

je, dúfam, stále mojím priateľom,

nemôžem sa však chváliť, že by som

vidala u nás pána kmotra často.

Nestavil sa už u nás deväť týždňov,

a predtým tiež len keď šiel okolo.

Kolko to?

WALTER.

PANI MARTA.

Čože?

WALTER.

Deväť týždňov?

PANI MARTA.

Deväť,

vo štvrtok bude desať. Dala som mu

semená klinčekov a prvosienok.

WALTER.

A v nedeľu, keď chodí na majer?

PANI MARTA.

To áno. To mi nazrie do okien,

dobrý deň povie mne a mojej dcére,

a ide zasa ďalej svojou cestou.

WALTER.

Že by som toho chlapa - /Napije sa./

Myslel som si,

že keď vám dcéra občas pomôže

s gazdovstvom, vy jej prejavíte vďaku

tým, že zas občas pozriete jej matku.

ADAM.

A to už ako, urodzený pane?

WALTER.

Hovorili ste, že vám pomáha,

keď máte choré sliepky. Dokonca

ešte aj dnes vám poradila, nie?

PANI MARTA.

Bez nej je vedľa, urodzený pane.

Aj predvčerom jej poslal perličku,

čo už-už bola hore nohami.

Červíkmi mu ju lieči ako vlani,

keď vyliečila jeho sliepke pípeť,

a neprišiel sa ani poďakovať.

WALTER /v rozpakoch/. Pán richtár Adam, buďte taký do-
nalejte. Dal by som si ešte jeden.

ADAM. Nech sa vám páči. Je mi potešením. /Naleje./
WALTER. Na vaše zdravie! - Veď pán richtár Adam
k vám iste príde.
PANI MARTA. Že by? Pochybujem.
Keby som mohla kmotra ponúknuť
tým vaším niersteinským - a nebohý
môj manžel, kastelán, ho občas mával
v pivnici - to by bolo niečo iné:
no nemajetná vdova nemá v dome
nič, čo by kmotra mohlo prilákať.
WALTER. Tým lepšie.

11. v ý s t u p

Vstúpi Licht, Pani Brigita s parochňou v ruke, slúžky.
Predchádzajúci.

LICHT. Vstúpte, pani Brigita.
WALTER. Na túto paniu čakáme, pán pisár.
LICHT. Pán radca, to je pani Brigita.
WALTER. Tak počme, nech ten prípad uzavrieme.
Slúžky nech spracú.
ADAM /zatiaľ/. Počuj, Evička,
priprav mi poriadneho červíka,
ak spraviš všetko, ako to má byť,
dnes večer zájdem ku vám na kerasy.
Tá háveď nám to bude musieť zožrať,
ak nie, tak nech sa všetci zadrhnú.
WALTER /všimne si parochňu/. Čo nám to nesie pani Brigita?
Parochňu?
LICHT. Prosím?
WALTER. Čo za parochňu
sem nesie táto žena?
LICHT. Hm!
WALTER. Čo?
LICHT. Pardon -
WALTER. Čakám!

LICHT.

Keď vaša milosť prikáže,
aby pán sudca vypočul tú paniu,
vysvitne, komu patrí parochňa,
a som si istý, že aj iné veci.

WALTER.

Ja vôbec nechcem vedieť, komu patrí.
Ako k nej prišla ona? Kde ju našla?

LICHT.

Parochňu našla pani Brigita
u pani Marty neďaleko okna,
kde spáva dievča. Ako dáke hniezdo
trčala nastoknutá na viniči.

PANI MARTA. Čo? U mňa? Na viniči?

WALTER /dôverne/.

Sudca Adam,
ak sa mi chcete s niečím zdôveriť,
v záujme cti a dôstojnosti súdu
vás prosím, aby ste to urobili.

ADAM.

Ja vám?

WALTER.

Nie? S ničím?

ADAM.

Čestné slovo -

/Vezme parochňu./

WALTER.

Tá parochňa, čo držíte, je vaša?

ADAM.

Tak tá je, páni, moja! Tristo čertov,
veď je to tá, čo pred ôsmimi dňami
mal tento fagan odnieť do Utrechtu
do dielne majstra Mehla.

WALTER.

Kto? Čo? Kam?

LICHT.

Kto, Ruprecht?

RUPRECHT.

Ja?

ADAM.

Ty hnusný darebák,
nešiel si vari vtedy do Utrechtu?
Nezveril som ti svoju parochňu,
aby ju majster trochu zreparoval?

RUPRECHT.

On či mi zveril - ? Ná, hej, dal mi ju -

ADAM.

Čo si ju nedal do dielne, ty pľuhák?
Prečo si nešiel s mojou parochňou
za majstrom Mehлом, ako som ti kázal?

gita?

PRECHT. Prečo som - ? Nech sa prepadnem, ak klamem,
veď som ju vlastnoručne odovzdal,
majstrovi Mehlovi!

AM. Tak odovzdal?

A prečo teraz trčí na viniči
u pani Marty? Počkaj, ničomník,
mne neutečieš! Čuchám zradu, vzburu,
spiknutie a tak ďalej! - Dovolíte,
aby som túto ženu vypočul?

LTER. Vy ste ju teda - ?

AM. Milostivý pane,
minulý utorok tu tento chalan
šiel s otcovými volmi do Utrechtu,
cestou sa prišiel spýtať do úradu,
či nemá v meste dačo vybaviť.
Vravím mu: synku, bol by som ti vďačný,
keby si mi dal zvlniť parochňu -
no nepovedal som mu: nechaj si ju,
daj si ju na hlavu a zabudni ju
u pani Marty niekde na viniči.

NI BRIGITA. V Ruprechtov prospech musím povedať,
že on to, páni, asi nebol. Totiž,
keď som šla včera večer na majer
za netérou, čo práve porodila,
počujem, ako vzadu v záhrade
niekomu Eva ticho nadáva,
akoby hnev a strach jej vzali hlas:
"Vy nehanebník, čo to robíte?
Zavolám matku! Pakujte sa preč!"
Ako keď boli u nás Španieli.
Zavolám cez plot: Eva, čo sa robí?
S kým si tam, Eva? - Ticho ako v hrobe:
Tak prečo neodpovieš? - "Čo je, tetka?"
Pýtam sa, čo sa to tam robí? - "Nič."
Je s tebou Ruprecht? - "Ano, iste, Ruprecht,
choďte si svojou cestou." - Vravím si:
nepleť sa, stará, mladým do remesla.

PANI MARTA. A čo - ?

RUPRECHT.

A čo - ?

WALTER.

Nech pani pokračuje

PANI BRIGITA. Okolo polnoci vám idem domov
z majera, keď tu medzi lipami,
tam, kde má pani Marta záhradu,
sa okolo mňa mihne dáky chlap -
plešina, kopyto, a za ním smräd,
ako keď čmudí smola, srst' a síra.
Poviem len - pánboh s nami a zlé preč
v strachu sa obrátim a, verte, páni,
v aleji ešte vidím svetielkovať
plešinu ako spráchnivené drevo.

RUPRECHT. Nebesá!

PANI MARTA. Čo vám šiblo, pani Gita?

RUPRECHT. Bol to čert?

LICHT.

Ticho! Ticho!

PANI BRIGITA.

Namojčdušu!

Mám veľmi dobrý zrak a jemný čuch.

WALTER. Netrpelivo. Či to bol čert, to skúmať nemie
toho sa, pani, obžalovať nedá,
ak môžete udať iné meno, prosím,
od toho pána nás však ušetríte.

LICHT. Nech jej dá vaša milosť dopovedať.

WALTER. Hlupáci!

PANI BRIGITA.

Prosím, ako myslíte!

Pán pisár Licht mi to však dosvedčí!

WALTER. Vy ste, jej svedok?

LICHT.

Do určitej miery.

WALTER.

Naozaj neviem -

LICHT.

Prosím ponížene,

neprerušujte výpoveď tej panej.

Že to bol čert, to netvrdím, no predsa
kopyto, plešina a k tomu smräd,
to by tak mohlo, ak sa nemýlim,
aj zodpovedať skutočnosti! - Ďalej!

ANI BRIGITA. Keď som sa teda na svoj veľký údiv
dnes dozvedela, čo sa stalo v noci
u pani Marty, dala som sa hľadať
bubáka, čo mi v noci skrížil cestu.
Ako tak skúmam miesto, kam ten skočil,
zbadám vám, vzácní páni, v snehu stopy.
Iste sa teraz opýtate, aké?
Tá pravá bola vykrojená ostro,
čisto a presne, skratka, ľudská noha,
zato tá ľavá hrubá, neforemná,
no jedným slovom veľké kopyto.

ALTER /zlostne/. Somárstva, kydy, hlúpe táraniny!

ICHÉ. To nie je možné, ženská!

ANI BRIGITA. Čestné slovo!

Pod oknom, tam, kam dopadol, som najprv
zbadala v snehu veľikánsky kruh,
akoby sa v ňom vyvŕtala sviňa;
a odtiaľ viedli stopy nôh a kopyt,
kopyto, noha, kopyto a noha,
cez záhrady až do šireho sveta.

DAM. Dočerta! Že by si ten lotor tráfol
prezliecť sa za čerta?

UFRECHT. Čo? Ja?

ICHÉ. Ist! Mlčte!

ANI BRIGITA. Poľovník, ktorý nájde stopu líšky,
by nemal väčšiu radosť ako ja.
Vtom vidím: prichádza pán pisár Licht,
a hneď mu vravím: Vážení pán pisár,
ten proces ste si mohli odpustiť,
vaš rozbíjač sa pred súd nedostaví,
ten si už pekne sedí doma v pekle:
toto sú stopy, kadial šmýkal domov.
Čo na to vy?

ALTER.

ICHÉ. To o tých stopách, pane,
úplne zodpovedá skutočnosti.

ALTER. Kopyto?

- LICHT. Je to, prosím, ľudská noha,
v podstate je to ale kopyto.
- ADAM. Počujte, páni, to je vážna vec.
Koluje plno vyryvačných spisov,
popierajúcich jestvovanie boha,
no zatiaľ ešte žiaden ateista
nedokázal, že nejestvuje čert.
Dotyčná vec si zasluhuje zvláštnu
rozpravu, aspoň podľa mňa. Mám návrh:
skôr, ako by sme prípad uzavreli,
opýtajme sa na synode v Haagu,
či súd má právo pripustiť, že džbán
tu pani Marte rozbil Belzebub.
- WALTER. Takýto návrh - to ste celý vy.
Čo na to hovoríte vy, pán pisár?
- LICHT. Synodu vaša milosť potrebovať
nebude, ak tu pani Brigitte
dovolí dopovedať. Tým sa, dúfam,
vyjasnia isté súvislosti veci.
- PANI BRIGITA. A ďalej vravím: počujte, pán pisár,
skúsme ísť po stopách a uvidíme,
kam sa ten čert tak mohol vypariť.
On vraví: "To je dobrý nápad, pani
Brigita, tuším si tú cestu na súd
ani tak veľmi nepredĺžime.
- WALTER. A kam ste došli?
- PANI BRIGITA. Najprv do aleje
tam za záhradou, na to miesto, kde
popri mne prebehol ten čert a púšťal
sírové smraďy. Stopy opísali
kruh, ako keď sa pes chce radšej vyhnúť
zúrivej mačke.
- WALTER. Kam ste došli potom?

PANI BRIGITA. K blízkeému stromu, tam, kde si ten čert postavil pomník, až ma striasa hrôza.

WALTER. Aký zas pomník?

PANI BRIGITA. Ja to tuším ani -

ADAM /bokom/. Prekliate čaravá!

LICHT. Buďte taká dobrá,
to vynechajte, pani Brigita!

WALTER. Chcem vedieť, kam vás doviedli tie stopy!

PANI BRIGITA. Kam? Namojpravdu, predsa rovno sem,
p resne tak, ako povedal pán pisár.

WALTER. Sem? Teda k nám?

PANI BRIGITA. Hej, viedli z aleje
cez panské pole, popri rybníku,
chodníkom, potom križom cez cintorín
sem, ako vravím, k pánu richtárovi!

WALTER. Sem, k pánu richtárovi Adamovi?

ADAM. To ako ku mne?

PANI BRIGITA. K vám.

RUPRECHT. Há, hádam čert
nebýva u richtára!

PANI BRIGITA. Neviem, či je
tu prihlásený na trvalý pobyt,
no prechodne tu býva, to mi verte:
stopy sa končia vzadu pri dverách.

ADAM. A čo ak domom iba preletel?

PANI BRIGITA. Preletel? Áno, to je celkom možné.
Pri predných dverách stopy -

WALTER. Boli tam?

LICHT. Nie, pane, vpredu stopy neboli.

PANI BRIGITA. Vpredu je cesta celá došliapaná.

ADAM. Preletel. Došliapaná. Prisámvačku,
ten chlap nám riadne kopol do zákonov.
Nech ma tu hneď a zaraž porazí,
ak smrad, čo cítim, nejde zo spisovne.
Ak sú aj moje účty v neporiadku,
- a o tom nemám žiadne pochybnosti -
ja, prisámvačku, za nič neručím.

WALTER. Ani ja. /Pre seba./ Teraz nevien, ktorá to bola. Pravá? Ľavá? Prosím si, pán richtár, vašu tabatierku.

ADAM. Načo?

WALTER. Podajte mi ju!

ADAM /Lichtovi/. Podajte ju pánu raďcovi.

WALTER. Tolko ruchu! Stačí krok.

ADAM. Už je to. - podajte ju hostovi.

WALTER. Chcel som vám iba niečo pošepnúť.

ADAM. Neskôr hľadám sa nájsť príležitosť.

WALTER. Nuž ako myslíte.

/Potom, čo si Licht opäť sadol./ Je u vás v obci voľakto krivý, čaptavý či klavý?

LIGHT. Nuž, pravda, našiel by sa -

WALTER. Hej? A kto?

LIGHT. Ráďte sa spýtať pána richtára -

WALTER. Pán richtár Adam - ?

ADAM. Nevien o nikom.

Už desať rokov zastávam svoj úrad a pokiaľ viem, je každý ako svieca.

WALTER /Lichtovi/. Kto je to, podľa vás?

PANI MARTA. Tie nohy von!

Tak si ich prace pod stôl, až sa zdá, že tam tie stopy nechal práve on.

WALTER. Kto? Richtár Adam?

ADAM. Ja som nechal stopy. Vari som čert? Je toto kopyto?

/Ukáže ľavú nohu./

WALTER. Fakticky je to riadna ľudská noha. /Dôv. Skončíte ihneď pojednávanie.

ADAM. Keby mal takú ktorýkoľvek čert, povymetal by všetky tancovačky.

PANI MARTA. Moja reč! Voď aj tu pán richtár Adam -

ADAM. Čo mám s tým?

WALTER. Vravím jasne: skončíte to!

PANI BRIGITA. Jediné, čo ma na tej veci mylí,
je, ctení pani, táto ozdoba!

ADAM. Ozdoba? Čo za -

PANI BRIGITA. Táto parochňa!

Odkedy čert sa takto paradi?
veď takú veru samý tuk a loj
nenosí ani dekan v katedrále!

ADAM. Neveľmi nás tu zvyknú informovať
o móde v pekle, pani Brigita!
Čert vraj má svoje vlastné ochlpenie,
ja som však, pani, pevne presvedčený,
že na zemi si dáva parochňu,
aby sa ľahšie pritrel k lepším ľuďom!
WALTER. Ničomník! Zaslúži si, aby ho
verejne hnali odtiaľto! Vás chráni
iba môj ohľad na dôstojnosť súdu.
Skončíte pojednávanie!

ADAM. Ja dúfam -

WALTER. Už nedúfajte! Len nás zavádzate.

ADAM. Vy veríte, že včera som ja, sudca,
parochňu nechal kdesi na viniči?

WALTER. Ešteže čo! Veď vám ju zožral oheň
tak ako Sodomu a Gomoru.

LICHT. Keby len! Vaša milosť, s dovolením,
včera sa do nej okotila mačka.

ADAM. Hoc navonok je všetko proti mne,
prosím vás, pani, neunáhľujte sa.
Otázka znie: som čestný muž či filčka?
Kým dievča mlčí, vôbec nechápem,
kto vám dal právo ma tu obviňovať!
Ja, Adam, som tu v Huisume sudcom
a kladiem na stôl túto parochňu:
každého, kto by tvrdil, že je moja,
predvolám pred utrechtský zemský súd.

LICHT. Hm, fakt je jeden, parochňa vám sedí,
akoby ste sa s ňou už narodili.

/Nasadí mu ju./

ADAM. Osočovanie!

LICH. Nepasuje?

ADAM. Veď mi
je veľká, veď mi skáče po hlave!

/Pozerá na seba do zrkadla./

RUPRECHT. Ná, je to ale riadna ohava!

WALTER. Ticho tam!

PANI MARTA. Je to pekná podšívka!

WALTER. Tak naposledy: mám to skončiť ja?

ADAM. Čo prosím?

RUPRECHT./Eve/. Eva, povedz, je to on?

WALTER. Čo si to dovoľuje, bezočivec?

VEIT. Vravím ti, čuš!

ADAM. Ty beštia, dostanem ťa!

RUPRECHT. Čaptavé kopyto!

WALTER. No toto! Dráb!

VEIT. Somár, drž zobák!

RUPRECHT. Dnes mi neujdeš!

A piesok do očí mi nehodíš!

WALTER. Pán sudca, vy ste celkom - ?

ADAM. Vaša milosť
vyniesol by som teraz rozsudok.

WALTER. Spravte to! Von s ním!

ADAM. Všetko nasvedčuje,
že zločin spáchal tamten lotor Ruprecht.

WALTER. Takže tak. Ďalej.

ADAM. Odsudzujem ho
do želiez. No a za to, že sa správal
tak neprístojne k svojmu sudcovi,
prikazujem ho hneď vziať do väzby.
Na aký čas, to určím dodatočne.

EVA. Ruprechta - ?

RUPRECHT. Do väzby? Mňa?

EVA. Do želiez?

LTER. Nijaké strachy, deti! - Skončili ste?
AM. Náhradu džbánu ponechávam na ňom.
LTER. Stačilo. Končím dnešný súd, a Ruprecht
nech podá odvolanie do Utrechtu.
A. Čo? Ruprecht sa má odvolať?
IPRECHT. Čo? Ja?
ALTER. Do áno! No a dovtedy -
A. Dovtedy čo? Čo?
IPRECHT. Mám ísť za mreže?
A. Do želiez? Tak aj vy ste taký sudca?
On sám to bol! On, tamten nehanebník,
čo si tam sedí -
ALTER. Hovorím ti: mlč!
Dovtedy nik mu nesmie skriviť vlas -
A. Džbán rozbil richtár Adam! Ruprecht, daj mu!
IPRECHT. No počkaj!
ANI MARTA. On?
ANI BRIGITA. Ten tam?
A. On! Daj mu, Ruprecht!
To on bol včera s tvojou Evou! Dej mu!
Tresni ho o zem! Daj mu na papuľu!
ALTER /vstane/. Kto bude rušiť -
A. Ruprecht, nebuď srab!
Zaves mu, nech vieš, za čo budeš sedieť!
Vypál mu, nech sa skydne aj s tým kreslom!
DAM. Prepáčte, páni. /Uteká preč./
A. Za ním!
UPRECHT. Drž ho!
A. Pohni!
DAM. Čo?
UPRECHT. Krivý čert!
A. Tak máš ho?
UPRECHT. Doparoma,
mám iba jeho kabát!
WALTER. Kde je dráb?!
UPRECHT /mláti do kabáta/. Tu máš, ty tchor! A ešte jednu!
Tu máš!

WALTER. Keď ušiel chrbát, zmlátim aspoň teba!
Poriadok! No tak! - Bezočivec jeden,
prestaň už robiť randál, ak sa nechceš
naozaj dostať do želiez.

VEIT. Už prestaň,
ty naničhodný oplan!

12. v ý s t u p

Predchádzajúci, bez Adama. Všetci prejdú do popredia scé

RUPRECHT. Láska moja,
dnes som ťa veľmi hnusne urazil!
A včera? Hrom a peklo, ešte väčšmi!
Dievčatko zlaté, moje srdiečko,
môžeš mi vôbec ešte odpustiť?

EVA /vrhne sa súdnemu radcovi k nohám/.
Bez vašej pomoci sme stratení,
pán radca!

WALTER. Prečo?

RUPRECHT. Bože! Čo sa robí!

EVA. Ruprechta čaká vojna! Zachráňte ho!
Tajne mi povedal pán richtár Adam,
že týchto regrútov už očakáva
Východná India, a sám to viete,
že odtiaľ z troch sa vracia sotva jeden.

WALTER. Východná India? Máš všetkých doma?

EVA. Nezapierajte, idú do Bantamu!
Tu je list, prísne tajná inštrukcia,
ktorá sa týka našej domobrany.
Vláda ju vydala len nedávno.
Vidíte, že mám spoľahlivé správy.

WALTER. Odporný podvod! - List je falzifikát!

EVA. Falošný?

WALTER. Na to môžeš zobrať jed!
Pán pisár Licht, chcem počuť, čo vy na to:
prišiel vám tento príkaz z Utrechtu?

ICHT. Z Utrechtu? Tento príkaz? Tento zdrap
načmáral vlastnoručne tento hriešnik!
Veď nováčkovia majú slúžiť doma,
nikomu ani na um neprišlo
poslať ich do Východnej Indie!

EVA. Naozaj, páni?

WALTER. Moje čestné slovo!
Žiadaš si dôkaz? Ak máš pravdu ty,
Ruprechta sám ti z vojny vykúpim!
EVA. Bože, ten netvor! Ako mi len klamal!
Týral mi srdce hroznou obavou,
v noci sa vkradol k nám a strkal mi
povolávací rozkaz pre Ruprechta;
tvrdil, že vysvedčením o chorobe
ho môže dostať natrvalo z vojny,
a že ten papier napíšeme u mňa
v izbietke. Tak sa, páni, votrel ku mne
a chcel odo mňa také hnusné veci,
čo dievča ani nevypustí z úst!

PANI BRIGITA. Ten nehanebný podvodník a klamár!

RUPRECHT. Ná, zlatko, nechaj už to kopyto!
Aj keby ti ten džbán bol rozbil kôň,
nežiarlil by som veru o nič menej.

/Pobozkajú sa./

VEIT. Tak je to správne! Zmier a bozk a láska.
Ak chcete, na Turíce bude svadba!

LICHT /pri okne/. Hej, pozrite sa, ako richtár Adam
dupoce sém-tam zasneženým poľom,
akoby sa chcel vyhnúť šibenici!

WALTER. Čo? Je to richtár Adam?

LICHT. Určite!

VIACERÍ. Dobehol k ceste! Aha! Pozrite!
A parochňa ho šľahá po chrbte!

WALTER. Za ním, pán pisár! Priveďte ho späť,
nech nenarobí viacej zla než spravil.
Svoj úrad síce týmto činom stráca
a spravovaním obce Huisum

dočasne poverujem práve vás,
no ak má, ako dúfam, pokladnice
v poriadku, nemá prečo utekať.
Buďte tej lásky, priveďte ho späť!

P o s l e d n ý v ý s t u p

Predchádzajúci bez Lichta

PANI MARTA. Vznešený pane, povedzte mi, prosím,
kde v meste Utrecht sídli naša vláda?

WALTER. Načo vám je to, pani Marta?

PANI MARTA /dotknuto/. Načo? -

A džbán si svoje právo nezaslúži?

WALTER. Prepáčte! Iste! Priamo na námestí,
stránkové dni sú v utorok a v piatok.

PANI MARTA. V poriadku! Presne o týždeň som tam.

/Všetci odchádzajú./